56

INDISCHE LEGERBELANGEN

DOOR

E. K. A. DE NEVE,
Kapitein bij den Generalen Staf.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-151

AVENHAGE,
DERS VAN CLEEF.
1891.

120 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30 - 06 - 2010
Nomor Induk : 818/PN-Museum/2010
BMP - ID : 0000-33033260
ITEM - ID : 0306092989
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

INDISCHE LEGERBELANGEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI-151.

INDISCHE
LEGERBELANGEN

DOOR

E. K. A. DE NEVE,
Kapitein bij den Generalen Staf.

'S GRAVENHAGE
DE GEBROEDERS VAN CLEEF.
1891.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
BAT. GENOOTSCHAP VAN KENN.

Gedrukt bij RUIJGROK & Co. te Haarlem.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORWOORD.

De opstellen, welke den belangstellenden lezer hierbij worden aangeboden, verschenen in dit en in het voorgaande jaar in „*De Indische tolk van het Nieuws van den Dag*".

Daar zij alle onderwerpen behandelen, welke ook nu nog van actueel belang zijn, heb ik gemeend de publieke zaak geen ondienst te doen met het bijeenbrengen er van in een afzonderlijken bundel.

De tijd zal leeren of zij tot het verkrijgen van verbeteringen zullen medewerken.

Overigens moet de inhoud van den bundel voor zich zelf spreken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

INHOUD.

Bladz.

De uniform van het Indische leger 1

Het gymnastiek- en schermonderricht bij het Indische leger 21

Het detacheeren van officieren van het Nederlandsch-Indische leger bij het Nederlandsche en omgekeerd 34

De werving voor het Indische leger 48

Schoeisel voor Inlanders bij het Indische leger . . . 62

Een nieuw geweer voor het Indische leger 78

Het vervoer te water van militaire passagiers en goederen in Nederlandsch-Indië 91

Het troepenvervoer in den N.-I. Archipel bij overzeesche militaire expeditiën 105

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE UNIFORM VAN HET INDISCHE LEGER.

Onder de vragen, het Indische leger betreffende, waaromtrent eerlang een beslissing zal worden genomen, bekleedt die aangaande de vaststelling van een nieuwe kleeding een niet onbelangrijke plaats.

Volgens het koloniaal verslag van 1885 werd reeds in 1883 een beslissing voorbereid, zoowel nopens de vraag of de vorm der militaire kleeding moest worden gewijzigd, als omtrent de invoering van een nieuw hoofddeksel voor de troepen. Omtrent beide punten — zoo werd in dat verslag gezegd — is thans, voor zooveel de mindere militairen betreft, een beslissing genomen en nog in den loop dezes jaars zullen een aantal serge tuniques, naar het nieuw aangenomen model vervaardigd, worden uitgezonden, alsmede een deel der benoodigde helmhoeden en nieuw model kwartiermutsen. Gaandeweg zal het geheele leger met die kleedingstukken worden uitgerust; doch eerst later, als de practijk ook omtrent de ondergeschikte punten uitspraak zal hebben gedaan, zal een nieuwe gedetailleerde beschrijving der kleeding worden samengesteld, ter

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vervanging van die, welke bij A. O. van 1868 No. 57 ter kennis van het Indische leger werd gebracht. Een beslissing omtrent de voorgenomen wijziging — zoo luidde het ten slotte — van de uniform der officieren behoort te wachten op hetgeen de ondervinding zal leeren met betrekking tot de détails der eerlang in te voeren nieuwe kleeding voor de troepen.

Sedert 1 Januari 1887 zijn dan ook alle mindere militairen van de nieuwe kleeding voorzien en volgens het koloniaal verslag van 1889 zijn tegen het einde van 1888 door de verschillende commandanten rapporten uitgebracht betreffende hun bevinding omtrent de in beproeving zijnde nieuwe uniform. Die rapporten zijn in handen gesteld van een speciale commissie, ten einde daaromtrent advies uit te brengen en tevens haar gevoelen mede te deelen nopens eenige andere belangrijke onderwerpen betreffende de kleeding en uitrusting, welke in den laatsten tijd aan de orde zijn gekomen.

In het voorloopig verslag van de commissie van rapporteurs der Tweede Kamer betreffende de Indische begrooting voor het dienstjaar 1890 werd, naar aanleiding van vorenbedoelde mededeeling, op afdoening dezer aangelegenheid aangedrongen en voorts in overweging gegeven, om de zeer onpractische petten der officieren te vervangen door helmhoeden.

Een en ander werd door den Minister van Koloniën in zijn memorie van antwoord toegelicht en beantwoord met de nadere mededeeling, dat de in het koloniaal verslag van 1889 bedoelde stukken, betreffende de uniform-verandering en het rapport der aldaar genoemde commissie,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eenigen tijd geleden het departement van Koloniën bereikt hadden, maar dat de daarbij behoorende modellen eerst zeer kort geleden ontvangen waren. „De ondergeteekende", zoo schreef de Minister verder, „zal trachten bij de behandeling dezer aangelegenheid elke noodelooze vertraging te vermijden en het ligt voor de hand, dat een eindbeslissing dienaangaande niet zal worden genomen, zonder te letten op de wenschelijkheid van uniformverandering ook voor de officieren, in het bijzonder met betrekking tot de in beginsel reeds veroordeelde petten, die thans alleen nog tot *hun* uniform behooren."

Uit al het vorenstaande blijkt, dat de definitieve vaststelling en invoering van een nieuwe kleeding binnen niet al te langen tijd mogen worden verwacht, en inderdaad zal iedereen die de eigenaardige bezwaren aan den tegenwoordigen overgangstoestand verbonden uit de praktijk kent, moeten toegeven, dat het meer dan tijd is, dat deze aangelegenheid definitief geregeld wordt. Tarieven, administratieve voorschriften en regelingen zijn bij den tijdelijken toestand aan voortdurende wijzigingen onderhevig; de wijze van vervaardiging, opbewaring, verstrekking en behandeling der kleeding blijven noodeloos omslachtig en onzeker en, last not least, geeft het verschil in de beginselen, waarop de kleeding der officieren en die der minderen berusten, aanleiding tot ongewenschte toestanden, noodelooze en voor de goede orde minder gewenschte afwijkingen, waaraan, hoe eer hoe beter, een einde dient te worden gemaakt. Zoo bevat o. a. artikel 145 van het reglement op den inwendigen dienst der infanterie, gearresteerd bij besluit van den Gouverneur-Generaal dd. 12 Jan. 1887

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

No. 1/c, betreffende de tenue der officieren voorschriften, geheel afwijkende van de beschrijving van kleeding voor de officieren vastgesteld bij Kon. besluit dd. 18 Augustus 1868 No. 27 (Algemeene Order 1868 No. 57); zoo zijn de voorschriften betreffende het dragen van koppel, souspieds en sporen, vervat in de Alg. Order 1886 No 24, eveneens in strijd met vorenbedoelde beschrijving en is dus, door verschillende organieke regelingen van minder verbindende kracht, inbreuk gemaakt op de bepalingen van een Koninklijk besluit.

Dat alles maakt het, naar onze opvatting, ook voor den oningewijde duidelijk, dat de tegenwoordige toestand niet langer dan onvermijdelijk noodig is mag worden bestendigd, en zeker zal met veel instemming zijn vernomen, dat het nemen eener goed voorbereide beslissing in deze belangrijke aangelegenheid eerlang mag worden verwacht.

Hoe goed voorbereid die beslissing echter moge zijn, kan het toch zijn goede zijde hebben, dat het hangende vraagstuk ook nog eens van niet-officieele zijde wordt toegelicht en zoo stellen wij ons voor, omtrent de in beproeving gegeven kleeding hier ter plaatse enkele opmerkingen in het midden te brengen, waarin wellicht iets zal kunnen gevonden worden tot het vergemakkelijken van de gezochte oplossing; komen zij het doel al niet ten goede, schaden zullen zij zeker niet.

In de eerste plaats dan moet als een van de groote verbeteringen, door de nieuwe proefkleeding verkregen, worden aangemerkt, dat het militair voorkomen van den man, maar vooral van den troep, belangrijk verbeterd is; de stoffage, de militaire versierselen vooral aan het hoofd-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

deksel en de uitmonstering, hoewel niet in alle opzichten practisch, dragen daartoe belangrijk bij.

De serge waarvan de kleeding is vervaardigd is fraai en duurzaam en voldoet, vooral in het garnizoen, uitstekend. Wel is zij niet goedkoop, maar zelfs dit in aanmerking genomen is zij in alle opzichten te verkiezen boven het slecht geverfde en dus altijd afgevende blauwe katoen van slechte qualiteit, dat tot kort geleden het hoofdbestanddeel onzer militaire kleeding uitmaakte en dat ook nu nog voor de dwangarbeiders gebruikt wordt. Te betreuren is het, dat men dit blauwe katoen nog niet geheel heeft laten varen; het is n. l. gebleken dat de aanvankelijk ook voor rijbroeken van bereden troepen gebruikte serge voor dit doel niet geschikt was, en zoo is men teruggekeerd tot de verstrekking van rijbroeken van blauw katoen, waarvan ook de z. g werkbroeken voor Inlanders vervaardigd zijn. Zonder bezwaar zou men die stof geheel kunnen missen. Op welke wijze, hopen wij nader aan te toonen.

De verschillende kleedingstukken nader in oogenschouw nemende, valt de aandacht al dadelijk op den vorm van den helm, officieel oneigenaardig helmhoed geheeten. Wij begrijpen niet welke bedoeling men met den wanstaltig achterover gedrukten vorm daarvan gehad heeft; die vorm is leelijk en heeft nog het nadeel, dat de voorkant van den bol daardoor te dicht bij het hoofd komt en het volume lucht op die plaats onnoodig verkleind wordt. De versierselen, met name de zon en de groote leeuwenkop, zijn onnoodig groot en dus te zwaar, terwijl de randen zoowel als de voor- en achterklep te klein zijn en te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dicht bij het hoofd staan, om, zooals de bedoeling is, voorhoofd, oogen, ooren en hals behoorlijk tegen zon en regen te beschutten. Het serge overtrek is aan den rand vastgenaaid, echter met zulke kleine steken, dat die rand lichtelijk afscheurt en dan evenals de geperforeerde randen van de postzegels zeer gemakkelijk verder loslaat.

De stof waaruit de helmen vervaardigd zijn is in de practijk niet voldoende veerkrachtig en weerstandbiedend gebleken, ook met het oog op het nat worden en het opzuigen van water; bij overplaatsingen en reizen aan boord, het behandelen en inleveren in compagniesmagazijnen, bij het vervoer der bagage van zieke en geëvacueerde militairen en bij andere gelegenheden dat de man zelf geen toezicht op zijn kleeding kan uitoefenen, heeft de helm veel te lijden en ontstaan dikwijls deuken en scheuren, die zich niet herstellen en waartegen de stof niet bestand is; voortdurende herstellingen op groote schaal bij de kleedingmagazijnen zijn dientengevolge noodig gebleken en het is dus wenschelijk dit punt uit een technisch oogpunt nader te overwegen; goed toezicht alleen is in dit opzicht niet voldoende.

De voornaamste grief tegen den helm is wel de kleur van het overtrek. Engeland, Frankrijk, Spanje, Italië en Duitschland geven hun koloniale troepen een wit of lichtgekleurd hoofddeksel, terwijl wij daarvoor de donker gekleurde serge bezigen; daar heeft men blijkbaar zoo goed mogelijke bescherming tegen de zon op den voorgrond gesteld en de nadeelen van een lichte kleur, n.l. meerdere zichtbaarheid en moeielijker onderhoud, in den koop meegenomen; wij daarentegen hebben den eersten en voornaam-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sten eisch opgeofferd aan secondaire overwegingen. Onzes inziens is dat een dwaling, die hersteld moet worden; wil men geen witte kleur nemen, men kieze dan toch in allen gevalle een grijze of grijsbruine stof als overtrek voor den helm. Zulk een kleur voldoet het beste aan alle eischen die op dit punt kunnen gesteld worden. In het voorbijgaan zij hier aangeteekend, dat in Britsch-Indië de witte helm met pijpaarde wordt onderhouden en te velde van een overtrek van khaki drill — waarover nader — wordt voorzien.

De kwartiermuts is, vooral voor Europeanen, een goed en practisch kleedingstuk.

In Engelsch-Indië zijn de autoriteiten van meening, dat helmen en kwartiermutsen geen geschikte kleedingstukken voor Inlanders zijn en geldt daarom het beginsel, dat Inlandsche militairen het nationale hoofdtooisel behouden. Naar onze opvatting is dat inderdaad een juist beginsel, dat vooral bij verstrekking van den helm aan onze Inlandsche soldaten duidelijk is uitgekomen. Doordat namelijk de helmen slechts in een ongenoegzaam aantal tailles beschikbaar waren, heeft men ze voor Inlanders passend gemaakt, door den lossen binnensten rand te verkleinen en de ruimte tusschen dezen en den bol te vergrooten; het oneigenaardige van een dergelijk kleedingstuk voor Inlanders kwam daardoor echter slechts te sterker uit. Wij weten niet of men er bij ons ooit ernstig aan gedacht heeft om de Inlanders een meer nationaal hoofdtooisel te geven, maar wanneer dat niet het geval is, dan verdient het toch ernstige aanbeveling die zaak te overwegen. Het militair voorkomen zal er niet door lijden, integendeel;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

iedereen, die in Britsch-Indië geweest is, roemt als om strijd het goede voorkomen van de Inlandsche soldaten en de schilderachtige dracht van hoofddoek of tulband in verschillende vormen en nuances; ook bij ons zou eenige verscheidenheid in vorm en kleur zeer goed mogelijk zijn. Onzindelijk zou die dracht niet behoeven te zijn, want de bepalingen op het dragen van het haar kunnen blijven, zooals die nu zijn.

Eindelijk is de maatregel uit een financieel oogpunt aanbevelenswaardig, daar hij tot een bezuiniging zou leiden. De verstrekking van helm en kwartiermuts kost per hoofd jaarlijks zeker niet minder dan *f* 2.75, welke som bij een verstrekking van twee hoofddoeken per jaar voor Inlanders zeker met *f* 1.75 kan verminderd worden. Dit zou een bezuiniging van ongeveer *f* 25000 's jaars zijn.

Op de attila valt niet veel te zeggen; wel zou de uitmonstering langs de taillenaden en mouwen gemist kunnen worden, de voering van betere qualiteit kunnen zijn, de sluiting met haken en oogen door een betere vervangen kunnen worden en moeten de twee bovenste borstknoopen eenigszins binnenwaarts verplaatst worden, omdat zij thans bij het dragen van den ransel hinderlijk zijn, doch dit zijn kleine gebreken, die gemakkelijk te verbeteren zijn.

De kleur van de uitmonstering is echter niet gelukkig gekozen; herhaaldelijk is daarop gewezen en bij de behandeling van de Indische begrooting voor 1889 in de Tweede kamer, bij gelegenheid der zitting van 30 Nov. 1888, heeft de majoor van den gen. staf Seyffardt daaromtrent aangevoerd, dat zij die de gele uitmonstering voor

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de infanterie uitgevonden hebben, geen bewijs gegeven hebben van goeden smaak en practischen zin. Die gele biezen en oplegsels — zoo merkte hij op — worden spoedig vuil en onoogelijk; dat geel kan moeilijk schoon gemaakt worden; bij het aangeelen vermengt zich het geel met het blauw van de attila; deze wordt vuil groen en aanhoudende vernieuwing van die biezen kost nog al geld. Ik hoop — zoo werd door hem gezegd — dat de infanterie gespaard zal blijven voor de kleur van den haat, welke zoo in het oog vallend aan dat kleedingstuk is aangebracht.

In dezelfde zitting gaf die afgevaardigde ook nog als zijn gevoelen te kennen, dat de bezoldiging der officieren van alle wapens en diensten op hetzelfde bedrag moest gebracht worden en dat het oude en verouderde begrip van het onderscheid tusschen wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke wapens niet meer van onzen tijd is.

Daargelaten den vrij scherpen aanval met die opmerkingen tegen het in het laatste tiental jaren in Indië bestaande régime gericht, kan toch niet worden ontkend, dat de tegen de gele uitmonstering aangevoerde bezwaren volkomen gegrond zijn. Deze behoeft wel niet geheel te worden losgelaten, maar voor de infanterie als het hoofdwapen, verreweg de overgroote meerderheid en het belangrijkst gedeelte van het leger vormende, moet een uitmonstering worden gekozen, die in alle opzichten het beste voldoet en dat is de roode kleur. Geel is ook daarom voor de infanterie verwerpelijk, omdat de vernieuwing en het onderhoud komen ten laste aan den gebruiker, i. c. dus van den infanterist, die de minste bezoldiging geniet.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wenschelijk is het intusschen ook de andere wapens van een verschillende uitmonstering te voorzien en zoo ligt het voor de hand daartoe de groene, lichtblauwe en gele kleur te nemen, terwijl het eindelijk niet meer dan volkomen natuurlijk, gemakkelijk en billijk zou zijn, ook alle non-combattanten van het leger dezelfde, maar van de combattanten verschillende, uitmonstering, b. v. grijs, te geven.

Eindelijk zouden wij in overweging willen geven om, evenals in Nederland, de tamboers en hoornblazers van zwaluwnesten te voorzien; die kleine versiering staat goed, kost weinig en zou zeer in den smaak vallen, vooral bij de Inlanders.

Zeer terecht werd in het voorloopig verslag van de commissie van rapporteurs betreffende de Indische begrooting voor 1890 opgemerkt, dat het gebruik van verschillende uniformen voor verschillende korpsen beter is dan — zooals grootendeels thans plaats heeft — het gebruik van één uniform voor alle, omdat verschil tot emulatie prikkelt. Hetgeen daaromtrent door den Minister van Koloniën in zijn memorie van antwoord werd aangevoerd, v. n. l. dat de dienst der kleedingmagazijnen in Indië daardoor zoo omslachtig zou worden dat de kosten der magazijnen — vooral bij de voortdurende mutatiën tusschen de korpsen onderling, die onvermijdelijk zijn — bovenmate zouden stijgen, terwijl er juist gestreefd wordt naar vereenvoudiging van den dienst dier magazijnen, is dan ook meer spitsvoudig dan juist.

De onvermijdelijke voortdurende mutatiën tusschen de korpsen onderling bepalen zich n. l. steeds tot hetzelfde

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

wapen, geschieden niet dan bij uitzondering tusschen verschillende wapens en hebben dus met den dienst in de magazijnen niets uit te staan; maar bovendien zou de gevolgde redeneering er ten slotte toe leiden de belangen en de tactische eischen van het leger op te offeren aan den dienst in de magazijnen in plaats dat deze laatste, zooals het behoort, zich zou te voegen hebben naar de eischen, welke om verschillende redenen in andere opzichten moeten gesteld worden.

Het gebruik van verschillende uniformen, uitmonsteringen, belegsels als anderszins is en blijft om tal van redenen noodzakelijk; die noodzakelijkheid komt wel is waar bij een groot leger meer uit dan bij een klein leger, maar ook daar bestaat zij, zoo ook in het Indische leger. En nu is het een feit, dat bij geen enkel leger ter wereld, — men richte den blik waarheen men wil, mits men niet lette op Zulu's of Soudaneezen — op dit punt meer eentonigheid en eenvormigheid bestaat dan bij ons leger. Alle wapens en diensten hebben hetzelfde hoofddeksel, dezelfde jas en dezelfde pantalon; het eenige verschil is de gele uitmonstering voor de infanterie, de roode voor de andere wapens en diensten; de andere verschillen zijn niet noemenswaard.

Wij erkennen, dat tot zekere hoogte met het oog op bijzondere toestanden en eigenaardigheden, bij ons meer eenvormigheid dan elders gewenscht is, en dus snit, vorm en kleur der kleeding zonder bezwaar voor het geheele leger gelijk kunnen zijn; maar verder mag men niet gaan; tusschen de verschillende wapens en diensten, alsmede tusschen combattanten en non-combattanten, moet een duidelijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sprekend verschil in uitmonsteringskleur bestaan, wil men niet moedwillig de voordeelen prijs geven aan verscheidenheid in dit opzicht verbonden, die door geen deskundige in twijfel worden getrokken. De dienst in de magazijnen blijft dan nog eenvoudig genoeg en zeker veel eenvoudiger dan elders.

Waar dit zonder bezwaar en groote onkosten mogelijk is, moet nog verder worden gegaan en zoo zouden wij het denkbeeld in overweging willen geven, om aan de veldbataljons nummers in bruikleen te geven, te dragen in plaats van het wapen op de kokarde van de zon vóór den helm.

Wenschelijk komt het ons bovendien voor, bij de gegradueerden het distinctief op beide mouwen te doen vastnaaien volgens het beloop der uitmonstering van de mouwopslagen en niet, zooals thans geschiedt, slechts op een mouw in den bekenden onbehagelijken rechthoekigen vorm; de meerdere onkosten daarvan zouden gevonden kunnen worden uit het weglaten van de chevrons voor langdurigen dienst op de kapotjas; deze zijn volmaakt overbodig.

Omtrent de borsttressen voor de groote tenue merken wij alleen op, dat de onderste tres thans zeer oneigenaardig beneden den gordel komt; beter zou het zijn de tressen te doen opschuiven.

De uitmonstering, welke aan de attila met kwistige hand is aangebracht, ontbreekt bij de pantalon geheel. Dit kleedingstuk mist hierdoor geheel het karakter van een militair uniformstuk, hetgeen o. m. het door den hoogen prijs der serge groote nadeel heeft, dat het verkoopen er van zeer gemakkelijk wordt gemaakt. Om dit afdoende tegen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te gaan, zou de uitmonstering in de stof moeten gewerkt worden en dit zou te duur worden. Het aanbrengen der uitmonstering zooals bij de attila zou echter reeds een groote verbetering zijn. Deze is dan ook onvermijdelijk noodig.

Beschouwden wij tot dusver de nieuwe kleeding voor het Indische leger in de eerste plaats met het oog op de daaraan in gewone omstandigheden in het garnizoen te stellen eischen, wij willen thans nog met een enkel woord nagaan, in hoeverre zij geschikt kan geacht worden voor het gebruik op marsch en te velde.

Terwijl aan de eene zijde ten opzichte van de tenue verlangd wordt, dat de soldaat in het garnizoen bij parades, groote exercitiën, wandelingen enz. net en smaakvol gekleed voor den dag komt, zoowel omdat dit in hooge mate op den lust tot indiensttreding werkt, alsook omdat het prestige der troepen daardoor gebaat wordt, is het aan de andere zijde noodzakelijk op marschen en vooral te velde meer bepaald op doelmatigheid van de modellen en kleuren en op duurzaamheid der stof te letten.

Overal en ten allen tijde heeft men de bezwaren ondervonden van het kiezen van een goede militaire kleeding, die tegelijkertijd voldoet aan de zoo uiteenloopende eischen, welke met het oog op den dienst, zoowel in het garnizoen als te velde, moeten gesteld worden. In Europa ziet men dan ook nu eens de sierlijkheid, dan weder de doelmatigheid en practische bruikbaarheid den doorslag geven, maar veelal ziet men ook daar in de gekozen modellen de waarheid bevestigd, dat het niet wel mogelijk moet geacht worden met één soort van uniform aan alle eischen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te voldoen, en niet zelden ziet men, dat het zoeken naar een middenweg uitloopt op het toepassen van iets, dat onder alle omstandigheden mank gaat.

De waarheid van die stelling hebben wij vooral in Indië bij het zoeken naar geschikte modellen en stoffen voor de nieuwe kleeding ruimschoots ondervonden; de serge moge een geschikte en nette stof voor de kleeding in het garnizoen zijn, te velde lijdt zij, vooral bij het marcheeren in zeer bedekte terreinen, nog al en is dan lichtelijk aan scheuren onderhevig; onreinheden zijn spoedig zichtbaar en aanhoudend wasschen verdraagt zij niet best. De uitmonstering verliest bij niet zorgvuldig onderhoud, wat te velde regel is, spoedig haar frissche kleur; de geheele kleeding verliest daardoor haar sierlijkheid en gaat er goor uitzien.

Wat echter wel het voornaamste is: voor kleeding te velde is de nieuwe uniform veel te duur; wanneer men bedenkt, dat vroeger een blauw katoenen tunique en een pantalon slechts kostten te zamen ƒ 3.30, en de serge attila en pantalon te zamen op ƒ 9.10 komen te staan — zijnde dit een prijsvermeerdering van bijna 200 pCt. — terwijl het blauw katoen feitelijk minder aan slijtage onderhevig is, dan zal het wel niet noodig zijn nader aan te toonen, dat de hooge prijs van de stof, in verband met andere bedenkingen, de nieuwe kleeding voor gebruik te velde wel wat te kostbaar maakt. Het is dan ook om die reden, n. l. meerdere slijtage en hoogeren prijs, dat, zooals reeds werd opgemerkt, de serge rijbroeken voor bereden troepen, die ƒ 4 per stuk kosten, na een korten proeftijd weder plaats hebben moeten maken voor de blauw

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

katoenen rijbroeken, welke duurzamer zijn en slechts ƒ 1.70, dus minder dan de helft, kosten.

Om al die redenen komt ons dan ook de nieuwe proefkleeding voor het gebruik te velde wel niet ongeschikt, maar toch minder doelmatig voor. Ook de helm is naar onze opvatting eerst dan volledig voor het gebruik te velde geschikt, wanneer het sergen overtrek door een lichtere stof wordt vervangen.

In het Britsch-Indische leger heeft men na eindelooze proefnemingen en langdurige ondervinding openlijk erkend, dat het vooral in een tropisch klimaat volstrekt onmogelijk is met één enkele soort van uniform aan alle eischen — voor het garnizoen zoowel als die te velde — te voldoen en heeft men een afzonderlijke veldkleeding ingevoerd, welke niet alleen te velde, maar ook op marschen en bij sommige oefeningen en corveeën in het garnizoen wordt gedragen. Voor de Inlanders treedt zij in de garnizoenen bovendien grootendeels in de plaats van de witte uniform der Britsche troepen, b. v. bij het betrekken der wachten.

Betreffende die veldkleeding van het Engelsch-Indische leger vinden wij belangrijke mededeelingen en gegevens in het verslag eener zending naar Opper-Burma van den kapitein van het Indische leger J. F. Breijer, die, uit eigen aanschouwing oordeelende, een zeer gunstig getuigenis daaromtrent aflegt.

Volgens hem bestaat die veldkleeding voor alle troepen en officieren — w. o. ook de generaals — in hoofdzaak uit tunique, pantalon en helmovertrek, vervaardigd van zoogenaamd khaki, een soort van grijs gekleurd drill, dat in Birmingham vervaardigd wordt en zeer goedkoop is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De prijs bedraagt niet meer dan ƒ 0.40 per M., terwijl de serge ƒ 2.75 per M. kost, — zeker een kolossaal verschil.

De stof is buitengewoon duurzaam, ook bij gebruik te paard, scheurt niet in de rimboe en is zeer koel bij het marcheeren, ook tengevolge van de kleur, die wel op het eerste gezicht niet bijzonder fraai is maar zeer geschikt voor den dienst te velde, daar zij geen stof of vlekken toont en zich bijzonder weinig afteekent, veel minder dan donker blauw, zoodat men op korte afstanden bij het overzien van het terrein troepenafdeelingen bijna niet opmerkt, terwijl enkele manschappen geheel aan de aandacht ontsnappen.

De stof is bovendien buitengewoon duurzaam, slijt ook bij het paardrijden bijna niet, en is in het geheel niet aan scheuren onderhevig; zelfs na herhaaldelijk wasschen verliest zij niets van haar kleur en deugdzaamheid, hetgeen het voordeel heeft, dat de kleeding zonder de minste onzindelijkheid over het bloote lichaam kan gedragen worden.

Behalve door de uitstekende stof, munt die veldkleeding uit door de weinige kenbaarheid der officieren, die slechts door de weinig afstekende onderscheidingsteekenen op de schouderpassanten en, bij de staven en diensten, door de kleur dezer laatste van de manschappen te onderkennen zijn.

De uiterst geringe prijs van die kleeding maakt de verstrekking daarvan, boven en behalve de gewone garnizoenskleeding, een zaak van weinig consequentie; bovendien spaart zij de duurdere garnizoenskleeding, doordat zij op marschen, bij gevechtsoefeningen, corveeën, en in de kazernes, wordt gedragen. Met één stel laken- of serge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kleeding per jaar kunnen dan ook de Britsche, en met één stel in de twéé jaren de Inlandsche troepen volstaan.

Wanneer men van dit gunstig oordeel, uitgesproken na persoonlijke kennismaking en nauwkeurig onderzoek te velde, kennis neemt, dan moet de vraag rijzen of daarin geen aanleiding kan gevonden worden, gelet op den toestand waarin wij verkeeren en de reeds aangevoerde bezwaren, niet het minst de financiëele, tegen het gebruik van de serge kleeding te velde, om ook bij ons een afzonderlijke veldkleeding in te voeren.

Of die vraag wel eens overwogen is en of men zich van de beteekenis van zulk een vraag ernstig rekenschap gegeven heeft, weten wij niet, maar wij aarzelen niet haar bevestigend te beantwoorden en zijn overtuigd, dat men vroeg of laat tot de oplossing van de bestaande moeielijkheden in die richting zal moeten komen en dat, zoolang men dit niet gedaan heeft, de toestand altijd onbevredigend zal blijven.

Te eerder zijn wij daarvan overtuigd, omdat ook met de tegenwoordige kleeding niet aan alle behoeften in het garnizoen kan voldaan worden en men genoodzaakt zal zijn den soldaat te voorzien van een tenue voor het verrichten van corveeën als anderszins; thans heeft de man voor zulke diensten niet anders dan de overdadig gebiesde serge attila en ieder die de practijk kent en weet, dat Europeanen zoowel als Inlanders nog steeds te veel corveeën, w. o. dikwijls de meest onzindelijke, te verrichten hebben, zal moeten toegeven dat de kleeding, evengoed als thans daartoe een werkbroek behoort, ook met een corvée- of werkbuis of mouwvest zal moeten vermeerderd worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

En wanneer dit dan — waaraan wel niet te twijfelen valt — juist gezien is, ligt het dan niet voor de hand, die corvéekleeding tevens te gebruiken als veldkleeding, of omgekeerd, evenals in Britsch-Indië, een afzonderlijke veldkleeding in te voeren, welke tevens geschikt is in het garnizoen gedeeltelijk de serge kleeding te vervangen bij die gelegenheden, waarbij deze laatste, zoowel door hoogeren prijs als ten gevolge van kleur, uitmonstering als anderszins, minder geschikt moet worden geacht? Men zou dan tevens de gelegenheid hebben, voorgoed het algemeen veroordeelde blauwe katoen kwijt te raken, daar alsdan ook de werkbroeken voor Inlanders en de rijbroeken voor de bereden troepen door de duurzame en als het ware onverslijtbare veldkleeding kunnen vervangen worden.

Wij zullen bij die vraag, welke voor ons geen vraag meer is, thans niet verder stilstaan, maar het vertrouwen uitspreken, dat — bijaldien dit niet reeds geschied is — vóór het nemen eener beslissing een oplossing in den boven aangegeven zin in ernstige overweging moge genomen worden.

Tot de veldkleeding moeten ook nog slobkousen worden gerekend. Zooals in de achtereenvolgende koloniale verslagen vermeld is zijn, als een gevolg van de algemeene invoering der nieuwe kleeding, aan de infanterie van het veldleger, de bereden artillerie, de garnizoensinfanterie te Atjeh en de mobiele colonnes van het garnizoensbataljon ter Oostkust van Sumatra, bij wijze van proef, blank linnen slobkousen in bruikleen gegeven, om bij voorkomende gelegenheden ook in het garnizoen te worden gebruikt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dat slobkousen, of een daarmede overeenkomende sluitende bekleeding van het onderbeen, te velde noodig zijn, is algemeen erkend; wij zullen dus daarbij niet langer stilstaan. In het garnizoen echter is het dragen van slobkousen niet noodzakelijk te noemen, zij het dan ook dat zij bij enkele gelegenheden gemak kunnen opleveren.

Doordat thans de slobkousen niet op dracht in eigendom verstrekt worden — hetgeen ook niet kan geschieden — maar in bruikleen, wordt de compagniescommandant noodeloos met administratieve bemoeiingen belast, terwijl de verantwoordelijkheid voor het onderhoud op zeer oneigenaardige wijze van den gebruiker op den compagniescommandant wordt overgebracht, die trouwens, tengevolge der dagelijks voorkomende mutatiën en van het aantal tailles, slechts in de behoefte kan voorzien door een voorraad van 10 à 20 pCt. boven de sterkte zijner compagnie.

Om al die redenen komt ons de verstrekking van slobkousen in het garnizoen onnoodig en lastig voor; men zou, zonder eenig bezwaar van beteekenis, de daardoor veroorzaakte uitgaven kunnen sparen en volstaan met, evenals vroeger, een voorraad in de magazijnen op te leggen en die eerst te verstrekken bij mobilisatie.

Volgens het koloniaal verslag van 1889 zijn ook voorstellen aanhangig nopens eenige andere belangrijke onderwerpen betreffende de kleeding en uitrusting, welke in Indië in den laatsten tijd aan de orde zijn gekomen. Vergissen wij ons niet al te zeer, dan betreft een gedeelte van die voorstellen ook de wijze van dragen en de inrichting van leergoed en velduitrusting der infanterie, in verband met een vast te stellen noodvoorraad, een vermeer-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

derden munitievoorraad en het gewicht dat Europeanen en Inlanders in een tropisch klimaat kunnen dragen. Het is dan ook werkelijk meer dan tijd, dat dit nog altijd onopgeloste vraagstuk eens ernstig onder de oogen wordt gezien en dat stappen tot een geschikte oplossing worden gedaan; de tegenwoordige toestand moet inderdaad onhoudbaar worden geacht. Dit zal duidelijk zijn wanneer men bedenkt, dat zelfs de Inlandsche soldaat in volledige marschuitrusting een gewicht van meer dan 20 Kgr. draagt en hij met die belasting moet vechten, op wacht trekken zonder te slapen en soms den volgenden dag verder marcheeren, terwijl voor treinkoelies, die niet behoeven te vechten, maar alleen lasten te vervoeren hebben, een maximum belasting van 20 Kgr. is vastgesteld.

Ten slotte drukken wij de hoop uit, dat de eveneens aan de orde gestelde vraag, waaromtrent thans in Indië proeven aanhangig zijn, of het raadzaam is de Inlandsche militairen van schoeisel te voorzien in bevestigenden zin moge beantwoord worden; naar onze meening is ook die maatregel inderdaad noodzakelijk en wij achten die zaak zoo belangrijk, dat wij ons voorstellen uitvoerig daarop terug te komen.

Mei 1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HET GYMNASTIEK- EN SCHERMONDERRICHT BIJ HET INDISCHE LEGER.

In het verslag der staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 10 Juni 1888 No. 26 tot voorbereiding der wettelijke regeling van den militairen dienstplicht in Nederland wordt o. m. gewezen op de opvoeding der jeugd als een der middelen, welke zouden kunnen worden aangewend tot verhooging van de weerkracht der Nederlandsche natie.

Die commissie doet als haar gevoelen kennen, dat de ontwikkeling van de karakterhoedanigheden, de gehardheid en de bekwaamheden, welke de vorming van den soldaat in de hand werken, niet alleen van belang is voor die jongelieden, welke in tijd van vrede, hetzij vrijwillig, hetzij door de wet daartoe verplicht, militairen dienst zullen verrichten, maar ook voor de anderen.

Tot bereiking van dat doel acht zij noodig meer algemeene beoefening der gymnastiek door de jeugd, omdat de daardoor verkregen lichamelijke vaardigheid en de gewoonte om de aandacht vlug en nauwkeurig te bepalen niet alleen den recruut in staat zullen stellen veel spoediger te leeren exerceeren, maar ook in menige omstandigheid

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van het burgerlijk leven te pas zullen komen, voorts onderwijs in de behandeling der wapenen, meer in het bijzonder aan jongelieden van 17—19 jaar en eindelijk het vergemakkelijken van schietoefeningen.

Zeer terecht wordt dus door die commissie de meening gehuldigd, dat wanneer tot het onderricht der jeugd ook het onderwijs in de gymnastiek en wapenoefeningen in den ruimsten zin zal behooren, de jongeling bij zijn intrede in het leger ook in dat opzicht het best tot zijn roeping als landsverdediger zal voorbereid zijn en dat het dus zaak is in die richting te doen wat met de bestaande toestanden, wetten en middelen bereikbaar is en naar verbetering te streven.

Een en ander neemt echter niet weg, dat vooral waar hiervoor nog niet alles wordt gedaan wat mogelijk zou zijn, maar ook waar dit wel geschiedt, een voortgezet of naar den graad van ontwikkeling gewijzigd stelselmatig onderricht in gymnastische en wapenoefeningen voor den soldaat in de gelederen zeer noodig is, al zou het alleen maar zijn om de daarin verworven bekwaamheden zoodanig te leiden als het goed vervullen van de verplichtingen van zijn beroep vordert.

Geen deskundige zal dan ook de groote waarde en de beteekenis van goed geleide gymnastische en schermoefeningen voor een leger ontkennen, al moge men daarvan in Indië eerst in de laatste jaren zoo overtuigd zijn geworden, dat de handen aan het werk zijn geslagen om althans iets op dat gebied tot stand te brengen.

In zijn bekende „Militaire brieven over de infanterie" toont de Duitsche generaal Kraft, prins Zu Hohenlohe-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ingelfingen, zich een groot voorstander van die oefeningen in het leger en haalt eenige voorbeelden uit den oorlog van 1870—71 aan om aan te toonen, dat de beoefening van de gymnastiek voor den soldaat noodig is. Wanneer, zoo zegt hij, de infanterie geleerd heeft over breede slooten te springen en over muren te klimmen, dan zal dáárdoor alleen een gevecht nog niet beslist worden, want het is heel wat anders dit te doen bij oefeningen in een gemakkelijke kleeding, dan met den ransel op den rug, na vermoeiende marschen of groote inspanning. Maar de soldaat, die weet dat hij alle hindernissen kan overwinnen zal veel zekerder en kalmer vooruitgaan dan een ander, die telkens moeite heeft over een hindernis heen te komen. De man die stelselmatig geoefend is, zal veel gemakkelijker over de kleinste greppel springen dan degene, die geen springen geleerd heeft en altijd gevaar loopt zich daarbij te bezeeren of te verwonden. De gymnastiek wordt niet geleerd om voor den vijand sprongen en kunststukjes uit te voeren, maar om de spierkracht van den man te ontwikkelen. Met de spierkracht stijgt het zelfvertrouwen en daarmede de moed. Die sterk en behendig is, voelt zich; die zich voelt, gaat er op los.

In denzelfden geest wordt ook in ons voorschrift tot het houden van oefeningen bij de infanterie in § 11 gezegd, dat de gymnastische oefeningen en die in het gebruik van het geweer als schiet- en stootwapen niet alleen de lichaamskracht en de behendigheid vermeerderen, maar ook bijdragen tot verhooging van het zelfvertrouwen. Naarmate de soldaat meer vertrouwen krijgt in zijn kracht en behendigheid, zal hij zich tegen een vijand meer opgewassen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gevoelen en tegen gevaren en het overwinnen van hindernissen minder opzien.

Waar in een officieel voorschrift op die wijze het nut en de noodzakelijkheid van dergelijke oefeningen wordt erkend, zou men meenen dat reeds lang maatregelen zouden genomen zijn tot definitieve regeling van die aangelegenheid en de daarvoor noodige gelden zouden aangevraagd zijn; toch is het een feit dat daartoe, naar het schijnt, nog geen voorstellen zijn gedaan, niettegenstaande den aandrang door de Tweede Kamer herhaaldelijk in die richting uitgeoefend en de blijkbare geneigdheid van den Minister van Koloniën om daaraan toe te geven.

In het voorloopig verslag betreffende de Indische begrooting voor 1888 werd aangedrongen op de oprichting eener infanterie-schietschool in Indië en daaraan de wensch toegevoegd, dat aan die school ook onderwijs in gymnastiek en schermen zou worden gegeven tot vorming van de zoo noodige instructeurs in die vakken.

In zijne memorie van antwoord verklaarde de Minister van Koloniën daarop geen voorstellen tot oprichting eener schietschool ontvangen te hebben, maar wel tot de oprichting genegen te zijn en alsnog een bedrag van *f* 15000 op de begrooting te hebben gebracht. Over de vraag, zoo luidde het antwoord verder, of aan de schietschool ook onderwijs in gymnastiek en schermen is te verstrekken, wenscht de ondergeteekende geen oordeel uit te spreken, alvorens het oordeel van het legerbestuur te kennen.

In het voorloopig verslag betreffende de Indische begrooting voor 1889 werd andermaal de vraag gesteld of het niet wenschelijk zou zijn, aan de schietschool een gymnastiek-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

school toe te voegen, waarop de Minister van Koloniën in zijne memorie van antwoord mededeelde, dat tot dusver dat denkbeeld door het legerbestuur niet ter sprake was gebracht.

Bij de voorbereiding van de behandeling der jongste Indische begrooting werd op nieuw op de zaak teruggekomen.

In de eerste plaats werd de opmerking gemaakt, dat bevordering van lichaamsoefening een krachtig middel is ter bestrijding van onzedelijkheid; voorts, dat in Engelsch-Indië, waar van het toelaten van vrouwen in de kazernes geen sprake is, van lichaamsoefeningen voor de militairen veel werk gemaakt werd en dat het wenschelijk scheen dat goede voorbeeld in Nederlandsch-Indië te volgen. Ook werd de vraag gedaan of, in verband met de schriftelijke gedachtenwisseling ten vorigen jare gevoerd over het verbinden van een gymnastiekschool aan de schietschool, daarover thans het advies der Indische Regeering gevraagd was en hoedanig dat advies is geweest.

In zijne memorie van antwoord zeide de Minister van Koloniën te deelen in de meening, dat bevordering van lichaamsoefeningen, in algemeenen zin, kan strekken tot wering van zedeloosheid en het was Z. E. daarom aangenaam er op te kunnen wijzen, dat juist in de laatste jaren aan de scherm- en gymnastiekoefeningen door het legerbestuur veel aandacht wordt gewijd, waarvan getuigde de uitvaardiging van nieuwe voorschriften dienaangaande, in verband waarmede een aanvraag was ontvangen tot uitzending van het noodige materieel. Op de tweede vraag werd geantwoord: „De ondergeteekende heeft de voorbe-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

reiding van de oprichting der schietschool niet willen storen, door aan te dringen op de gelijktijdige oprichting eener gymnastiekschool. Acht het legerbestuur deze laatste wenschelijk, dan mag zeker worden aangenomen, dat een voorstel tot de oprichting niet achterwege zal blijven."

Met ons zullen wellicht velen van meening zijn, dat het verband tusschen lichaamsoefeningen en zedelijkheid wel eenigszins los is, maar hoe men daarover ook denken moge, zooveel is zeker, duidelijker en dringender dan in het vorenstaande geschied is, kan moeielijk worden gezegd om toch geld aan te vragen voor een gymnastiek- en schermschool.

Daar het dus te voorzien is, dat eerlang deze aangelegenheid definitief geregeld zal worden, komt het ons niet overbodig voor, in het kort een en ander omtrent den bestaanden toestand mede te deelen en aan te geven wat naar onze opvatting tot verbetering zou dienen te geschieden.

De nieuwe voorschriften door den commandant van het leger uitgevaardigd, zijn vervat in de Alg. Order No. 74 van 1886 en den 29sten December van dat jaar in werking getreden.

In den aanhef van die order wordt gezegd, dat het legerbestuur het dringend noodzakelijk acht, dat er bij de infanterie ernstig werk gemaakt worde van het onderwijs in de gymnastiek, het schermen en bijzonder in het bajonetschermen, een oefening, uitnemend geschikt om het zelfvertrouwen bij den soldaat te verhoogen.

Vervolgens wordt daarin gezegd dat in afwachting eener definitieve regeling van dit onderwerp, welke bij het departement van Oorlog ontworpen wordt, al dadelijk in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die richting zal moeten worden gedaan, wat met de bestaande middelen mogelijk is, waarna de volgende voorschriften worden gegeven:

1°. Afgescheiden van hetgeen daaromtrent in de exercitie-reglementen voorkomt, zullen het kader en de manschappen behooren te worden geoefend in het eigenlijke bajonetvechten, d. i. het trekken met het geweer ook tegenover sabel en lans, in het schermen met sabel en degen en in de gymnastiek. Deze oefeningen, waartoe ruimschoots tijd gevonden kan worden, door de theorieën tot het strikt noodige te beperken, moeten minstens tweemaal 's weeks gehouden worden.

2°. Tot handleiding bij het onderricht in het bajonetschermen behoort gebruik te worden gemaakt van den tweeden druk van „Het bajonetschermen bij de Indische Infanterie door C. F. H. Campen", van welk werkje ten behoeve der instructeurs al dadelijk zal worden verstrekt één exemplaar per compagnie of detachement ter sterkte van minstens 60 man infanterie, één aan de Militaire school te Meester-Cornelis, één aan elke kaderschool en drie aan het korps pupillen.

Voor het onderricht in het schermen met sabel en degen en de gymnastiek behooren gevolgd te worden „De handleiding voor het onderwijs in de schermkunst door C. Siebenhaar" en „De handleiding bij de gymnastische oefeningen bij het Nederlandsche leger".

3°. Per compagnie of detachement van minstens 60 man zullen, behalve de bij punt 17 van tarief No. 22 vermelde wapenen, op aanvrage worden verstrekt 6 geweren en 4 cavaleriesabels; van de overige voor

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het bajonetschermen benoodigde voorwerpen zal verder, voor zoover de voorraad strekt, een gelijke hoeveelheid kunnen ontvangen worden, als thans reeds is toegestaan.

4°. Er moet naar gestreefd worden om, partij trekkende van de in het leger aanwezige krachten, prévôts en meesters te vormen, welke als zoodanig kunnen worden aangesteld op te geven assauts bij gelegenheid van de viering van den geboortedag van Z. M. den Koning en van dien van H. K. H. de Kroonprinses der Nederlanden.

5°. Bij die aanstelling zullen door het departement van Oorlog te verstrekken brevetten worden uitgereikt, welke behooren te worden onderteekend door de aanwezige meesters en de hoogste plaatselijke militaire autoriteit, welke laatste tevens voor een plechtige uitreiking zal zorg dragen.

6°. Van de reeds in het leger aanwezige prévôts en meesters — zoo onder de officieren, als onder de onderofficieren en minderen — wordt al dadelijk een opgave ingewacht bij de IIde afdeeling van het departement van Oorlog, alwaar een register zal worden aangehouden, terwijl gelijke opgaven behooren te worden gedaan bij de aanstelling van prévôts en meesters.

7°. Ten aanzien van de cavalerie en — voor zooverre nog mogelijk — ook voor de veld- en bergartillerie en voor de genietroepen gelden, voor zooveel het schermen met sabel en degen betreft, zoomede de beoefening der gymnastiek dezelfde voorschriften als thans voor de infanterie zijn gegeven.

8°. De afdeelings- en gewestelijke militaire commandanten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden verzocht bij de rapporten omtrent gehouden inspectiën, in het bijzonder van hun bevinding van de opvolging dezer algemeene order en het verkregen resultaat melding te maken.

Afgescheiden van ondergeschikte bijzaken, ligt het zwaartepunt van die voorschriften in hetgeen sub. 1° daarvan wordt gezegd en wanneer men de beteekenis daarvan wel overweegt, zal men tot het besluit moeten komen, dat men de zaak niet handig heeft aangevat en dat de gemaakte bepaling wel eenig gemis aan practischen zin en kennis van den bestaanden toestand verraadt. Dit zal duidelijk zijn, wanneer men bedenkt, dat met die bepaling plotseling minstens tweemaal 's weeks het trekken met het geweer ook tegenover sabel en lans, het schermen met sabel en degen en het gymnastiseeren — afgescheiden van hetgeen daaromtrent in de exercitieregelementen voorkomt — gelast wordt voor een leger als het Indische d. i. een vrijwilligerleger samengesteld uit individuen tusschen de 18 en 40 jaar oud, Europeanen en Inlanders, verdeeld over meer dan 100 zoo groote als kleine garnizoenen, waarbij vroeger aan een en ander weinig werd gedaan, geschikte onderwijzers bijna geheel ontbraken en men zich moest behelpen met het onderwijs van enkelen, die te voren zich wel wat geoefend hadden. Bovendien ontbraken lokalen, werktuigen en gereedschappen of waren slechts in zeer beperkte mate beschikbaar, daar de door de nieuwe bepalingen benoodigde grootere voorraad schermgereedschappen eerst twéé jaar later is ontvangen.

Te verwonderen is het dan ook niet, dat die bepaling eensdeels niet of slechts zeer onvolledig werd opge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

volgd. anderdeels tot overdrijving aanleiding gaf, door in den geest daarvan nog meer dan tweemaal 's weeks die oefeningen te doen houden, waardoor niet zelden in plaats van lust daar*in*, weerzin daar*tegen* werd opgewekt en de ontegenzeggelijk goede bedoeling dier bepaling, ten nadeele van de goede zaak, werd voorbij gestreefd.

Zooals het echter altijd met minder practische bepalingen gaat, werd ook deze in de practijk langzamerhand gecorrigeerd; niettegenstaande de minder goede gevolgen er van daardoor niet geheel konden worden gekeerd, wisten de chefs, die de zaak goed inzagen, op oordeelkundige wijze de bepaling toepassende en wijzigende naar de behoefte, toch in de goede richting naar omstandigheden bevredigende resultaten te verkrijgen. Bovendien is langzamerhand de aandacht gevestigd op de dringende behoefte aan scherm- en gymnastieklokalen en wordt nu geleidelijk, in de groote garnizoenen althans, in die behoefte voorzien; bij de veldbataljons zijn langzamerhand eenvoudige gymnastiektoestellen aangeschaft en ook de voorraad schermgereedschappen is belangrijk toegenomen, zoodat de gelegenheid voor gezegde oefeningen allerwege geleidelijk verbetert en de toestand dus in dat opzicht veel gunstiger geworden is.

Wat echter vooral de geheele regeling onvolledig doet blijven, is het volslagen gemis aan onderwijzend personeel; zoolang hierin niet is voorzien, zal men, wat er ook verricht wordt, niet anders dan onvolledige resultaten kunnen bereiken en het is een fout, dat men van den beginne af aan dat niet heeft ingezien.

Per veldbataljon moet men kunnen beschikken over een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

scherm- en gymnastiekonderwijzer, meester op alle wapens, met den graad van sergeant, op wien, evenals op de staf-hoornblazers, de gunstige bepaling van toepassing moet zijn van verhooging in graad bij een reëngagement; uit het gewone kader kan hij niet genomen worden, maar hij moet boven de formatie bij den staf van het korps zijn ingedeeld. Om die onderwijzers te vormen, moet bij de schietschool de door de Tweede Kamer en den Minister van Koloniën gewilde schermschool worden opgericht, waarvoor twéé schermmeesters noodig zijn, één met den graad van adjudant-onderofficier, de ander met dien van sergeant-majoor; de leerlingen bij die school worden van de korpsen gedetacheerd en uit hen worden de schermmeesters bij de korpsen aangevuld. Van de schermmeesters bij de schermschool wordt gebruik gemaakt voor het onderwijs bij de kaderschool van het 1ste depôt-bataljon en bij de militaire school te Meester-Cornelis.

De legerformatie zal dus met hoogstens een 25-tal onderofficieren moeten worden uitgebreid w. o. één voor de cavalerie en één voor de artillerie en dit zal geld kosten; die uitgave is echter onvermijdelijk en met het oog op het belangrijke doel, dat daarmede beoogd is en verkregen zal worden, nuttig besteed. Wanneer men bedenkt, dat ook in Nederland bij elk bataljon één sergeant-onderwijzer in de formatie begrepen is, dan is voor zulk een gewichtig doel dezelfde eisch voor Indië zeker niet overdreven.

De regeling bij de A. O. No. 74 van 1886 getroffen, is, zooals uit den aanhef blijkt, voorloopig, daar de definitieve regeling, met het ontwerpen waarvan men

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nu bijna vier jaar bezig is, nog niet is verschenen; vermoedelijk wordt daarmede gewacht op de organisatie van het scherm- en gymnastiekonderricht, wellicht ook op de reeds sedert jaren aangekondigde reorganisatie van de infanterie en dit is begrijpelijk, daar van een definitieve regeling wel geen sprake kan zijn, zoolang niet in de behoefte aan onderwijzend personeel is voorzien. Het wordt echter tijd de zaak ernstig aan te pakken, want de tegenwoordige toestand kan bezwaarlijk langer bestendigd blijven. Bij de behandeling van de eerstvolgende Indische begrooting zal misschien aan den reeds meermalen uitgeoefenden aandrang der Tweede Kamer in de goede richting worden gehoor gegeven en men zal dan het verschijnsel zien, dat een belangrijke verbetering van zuiver militairen aard te danken is, even als de oprichting eener schietschool en de laatste belangrijke soldijverhooging voor het kader en de gereëngageerden, aan het initiatief van de Volksvertegenwoordiging.

Wanneer dan als een gevolg daarvan de thans bestaande voorloopige regeling door een definitieve zal vervangen worden, dan zal het zaak zijn een andere fout van de eerstbedoelde te vermijden, daarin bestaande, dat men gemeend heeft vruchten te verwachten van een bepaalde hoeveelheid gymnastiek- en schermonderwijs aan alle minderen zonder onderscheid, in plaats van aan te vangen met een klein gedeelte en zich daar voorshands mede tevreden te stellen. Het onderricht moet zich in de eerste jaren bepalen tot het kader en hen die vrijwillig aan de oefeningen deelnemen en het is de taak van de schermmeesters het zoover te brengen, dat het Europeesche

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoowel als het Inlandsche kader een bepaald aangewezen graad van bedrevenheid in gymnastiek en schermen erlangt; van hoogerhand moet die richting bevorderd worden door het verleenen van kleine voorrechten en onderscheidingsteekenen. Chefs, die de zaak goed inzien, werken reeds thans in die richting, zooals o. a. blijken kan uit de voor de kaderschool van het 4de depôt-bataljon te Padang geldende bepaling, dat geen Europeesch fuselier tot het examen voor korporaal wordt toegelaten, of hij moet schutter 1ste klasse en prévôt op den degen zijn en geen Europeesch korporaal tot het examen voor den graad van sergeant, of hij moet scherpschutter, benevens prévôt op den degen en het geweer zijn.

Op die wijze wordt het kader tot goede instructeurs voor de ongegradueerden gevormd; ten aanzien van dezen moet men zich echter nog lange jaren tevreden stellen met de gymnastische en bajonetschermoefeningen in het exercitiereglement voorgeschreven, hetgeen vooral ook dan duidelijk zal zijn, wanneer men bedenkt, dat deze eerst ruim drie jaar geleden zijn ingevoerd en vóór dien tijd daaraan zoo goed als niets werd gedaan.

Dat is de richting die bij de definitieve regeling van het onderricht zal moeten worden gevolgd; doet men dat niet, dan krijgt men den schijn voor het wezen en de goede zaak wordt weer voor jaren, even als thans, aan dien schijn opgeofferd.

Juli, 1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HET DETACHEEREN VAN OFFICIEREN VAN HET NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER BIJ HET NEDERLANDSCHE EN OMGEKEERD.

Zooals aan velen bekend zal zijn, werd nu ruim een jaar geleden onder den titel „Proeve eener organisatie van het Nederlandsch-Indische leger", door de Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap te 's Hage uitgegeven het gedeeltelijk bekroonde antwoord van den luitenant-kolonel D. Brakel van het Indische leger op de betreffende dat onderwerp door die vereeniging den 25sten Februari 1885 uitgeschreven prijsvraag.

Onder de vele belangrijke beschouwingen, in die „proeve" voorkomende, vindt men ook eenige opmerkingen aan het onderwerp van dit artikel gewijd; sub LXXVII van hoofdstuk II wordt daaromtrent het volgende aangeteekend: De thans bestaande bepalingen op het over en weêr detacheeren van officieren, welke deze detacheeringen zeer kostbaar maken en het nut zeer twijfelachtig doen zijn, moeten gewijzigd worden. Alleen luitenants van de infanterie en officieren van gezondheid 2e klasse van het Nederlandsche leger moeten bij het leger in Indië gedetacheerd kunnen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden, terwijl alleen luitenants van de cavalerie, artillerie en genie van het Nederlandsch-Indische leger bij dat in Nederland gedetacheerd kunnen worden. Officieren der militaire administratie komen in beide legers niet voor detacheering in aanmerking.

De commissie belast met de beoordeeling van de op gezegde prijsvraag ingekomen antwoorden zeide in haar verslag, dat zij zich met die ongemotiveerde zienswijze niet kon vereenigen.

Met het oog op het in die „proeve" en elders geopenbaarde verschil van gevoelen in deze aangelegenheid, kan het zijn nut hebben deze van naderbij te onderzoeken, ook omdat het jaarlijks daaraan ten koste gelegde bedrag inderdaad niet gering is.

Wij laten daartoe een berekening voorafgaan, hetgeen te meer noodig is, omdat daaromtrent niet zelden onjuiste denkbeelden bestaan en een schrijver in No. 7 van den jaargang 1886 van het Indisch militair tijdschrift door een even vreemde als onjuiste berekening zelfs tot de merkwaardige conclusie komt, dat die detacheeringen den lande slechts *f* 20,000 's jaars zouden kosten.

Volgens de bepalingen van het Koninklijk besluit, dd. 18 Augustus 1861, No. 10 (*Indisch Staatsblad* No. 176. Alg. order No. 127 van 1871) kunnen jaarlijks hoogstens 8 officieren van het Nederlandsch-Indische leger bij het Nederlandsche leger en omgekeerd worden gedetacheerd; dit getal wordt wel is waar niet altijd bereikt, doch voor een berekening van kosten moet men zich daaraan houden.

Volgens latere bepalingen ontvangen alle gedetacheerde officieren van beide legers een gratificatie van *f* 1000 voor

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eerste uitrusting; aan gratificatiën wordt dus jaarlijks uitbetaald een bedrag van $8 \times 2 \times f\,1000 = f\,16000$.

Voor overtochtsgelden moet gerekend worden op 8 officieren van het Nederlandsche leger, die jaarlijks naar Indië vertrekken en 8 officieren van het Indische leger, die na afloop van hun 5-jarigen detacheeringstermijn derwaarts terugkeeren, evenzoo op 8 officieren van het Indische leger die jaarlijks naar Nederland vertrekken en 8 officieren van het Nederlandsche leger, die van hun detacheering derwaarts terugkeeren; in het geheel dus op 32 officieren.

Volgens de bestaande bepalingen komen voor detacheering bij voorkeur ongehuwde officieren in aanmerking; wat dit echter beteekent kan men nagaan uit het feit, dat onder de in het tijdsverloop 1880—1886 over en weer gedetacheerde 167 officieren 88 gehuwden waren met niet minder dan 119 kinderen. Men mag dan ook gerust aannemen, dat er gerekend moet worden op overtochtsgelden van het dubbel aantal gedetacheerden. In het gehet geheel wordt dus daarvoor uitgegeven:

passage naar Indië..... $16 \times 2 \times 700 = f\,22400$
„ „ Nederland . $16 \times 2 \times 750 = f\,24000$

$f\,46400$

Verder ontvangen de in Nederland van het Indische leger gedetacheerden toelagen: de kapiteins van $f\,600$ en de luitenants van $f\,400$'s jaars, hetgeen, daar in het geheel gedetacheerd zijn $8 \times 5 = 40$ officieren, waarvan in den regel 15 kapiteins en 25 luitenants, andermaal een uitgave veroorzaakt van:

$15 \times 600 + 25 \times 400 = f\,19000$'s jaars.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Alles bijeengenomen vorderen dus die detacheeringen een jaarlijksche extra-uitgave van 16000 + 46400 + 12000 = *f* 81400.

Dit zijn nu alleen de directe uitgaven, maar ook de indirecte zijn zeer belangrijk. Men oordeele.

De van het Nederlandsche bij het Indische leger gedetacheerde officieren ontvangen bij hun pensionneering een verhooging van *f* 75 voor elk jaar tusschen de keerkringen doorgebracht; aannemende dat jaarlijks 3 officieren met een maximum verhooging van *f* 375 gepensionneerd worden en deze niet langer dan 10 jaar genieten, wat zeker matig gerekend is, kost dit meer dan *f* 10000 's jaars.

Bovendien zijn door en tengevolge van de wederzijdsche detacheeringen jaarlijks 32 officieren gedurende een tijdsverloop van minstens twee maanden aan den dienst onttrokken, terwijl zij toch in de formatie rekenen en dus hun inkomsten genieten, die almede een uitgave van minstens *f* 13000 vertegenwoordigen.

Eindelijk zijn aan den maatregel nog andere indirecte uitgaven verbonden, ten gevolge van meerdere overplaatsingen en detacheeringen als anderzins, zoowel in Nederland als in Indië; deze zijn echter niet onder cijfers te brengen en kunnen dus slechts voor memorie worden uitgetrokken.

Zooveel is echter zeker en wij vermeenen dit in het vorenstaande onwederlegbaar bewezen te hebben, dat de wederzijdsche detacheeringen de schatkist aan directe uitgaven minstens *f* 80000 's jaars kosten en de totale onkosten zonder overdrijving op een bedrag van *f* 100000 's jaars kunnen gesteld worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bij zulke belangrijke geldelijke consequentie mag inderdaad wel de vraag gesteld en overwogen worden, of de maatregel een daaraan geëvenredigd nut afwerpt.

De detacheering van officieren van het Nederlandsche leger naar Indië geschiedt volgens het meergemeld Koninklijk besluit, omdat het in het algemeen belang des Rijks wenschelijk is, dat voor het leger hier te lande partij worde getrokken van de krijgservaring en de militaire ondervinding, die door officieren bij het Nederlandsch-Indische leger kan worden verkregen.

Men moet erkennen dat dit werkelijk goede motieven zijn en dat de resultaten, welke in die richting kunnen verkregen worden, wel eenige geldelijke opofferingen waard zijn.

Al dadelijk moge er echter op gewezen worden, dat dit in hoofdzaak geldt voor officieren der infanterie, daar alleen ten hunnen opzichte kan gezegd worden, dat de in Indië opgedane krijgservaring en militaire ondervinding hen na terugkeer in Nederland van nut zal zijn; alle overige wapens en diensten bewegen zich op zoo speciaal Indisch terrein en hebben een werkkring in aard en wezen zoo geheel verschillend van dien in Nederland, dat een detacheering daarbij zeer weinig technisch nut afwerpt en slechts eenige algemeene vruchten, bestaande in een ruimeren blik en ontwikkeling in algemeenen zin oplevert. Kwam het nu op eenige duizenden guldens meer of minder niet aan, dan zou het minder zijn, maar daar dat wel degelijk het geval is, moeten o. i., gelet op de omstandigheid, dat het nut van detacheering van andere officieren dan die der infanterie niet geëvenredigd is aan de kosten, de detacheeringen zich tot de infanterie bepalen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voor detacheering komen volgens de bepalingen bij voorkeur ongehuwden in aanmerking; dit belet evenwel niet dat, zooals reeds werd aangeteekend, in het tijdsverloop 1880/86, over en weer werden gedetacheerd 167 officieren, waarvan 88 gehuwd met niet minder dan 119 kinderen; herhaaldelijk is het voorgekomen, dat de gedetacheerde officieren moesten reizen met gezinnen van 3, 4 en 5 kinderen. Zulk een toestand gaat, naar onze meening, niet aan; het landsbelang eischt dringend dat een dergelijke maatregel niet meer uitgaven veroorzaakt dan onvermijdelijk is en zonder eenige onbillijkheid te begaan, tegenover wie ook, kan daarom de bepaling worden gemaakt, dat alleen ongehuwden kunnen gedetacheerd worden, — wat trouwens ook om andere redenen wenschelijk is.

Het doel van de detacheering brengt mede om voor het Nederlandsche leger zooveel mogelijk van de in Indië opgedane ondervinding partij te trekken en dus haar slechts te bepalen tot luitenants, daar men zoodoende die ondervinding het langst in het leger houdt. Kapiteins staan, zooals de ervaring reeds herhaaldelijk bewezen heeft, na het verstrijken van hun detacheeringstermijn te dicht bij hun pensionneering en hun ondervinding gaat dus te spoedig voor den dienst verloren.

Om dezelfde afdoende reden is het ook geheel strijdig met het belang van den dienst, den detacheeringstermijn van denzelfden officier herhaaldelijk te verlengen of denzelfden officier meer dan eens naar Indië te detacheeren en dat het noodig is daarop te wijzen blijkt uit het feit, dat in het tijdsverloop 1871—86 vijf en twintig officieren van het Nederlandsche leger tweemaal en één zelfs driemaal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bij het Indische leger werden gedetacheerd en dat daarmede na dien tijd nog steeds wordt voortgegaan. Zoo iets moge voor de betrokken personen aangenaam zijn, doordat zij op die wijze gelegenheid hebben, zich later een goed pensioen te verzekeren — het is dientengevolge zelfs mogelijk dat een kapitein van het Nederlandsche leger een pensioen erlangt grooter dan dat van een kapitein van het Indische leger, die zijn geheelen diensttijd in Indië doorbracht — en het is van de zijde der belanghebbenden volkomen verklaarbaar dat zij hun eigen belang trachten te behartigen, doch dit alles neemt niet weg, dat dergelijke herhaalde detacheeringen niets gemeen hebben met het belang van den dienst en strijden met de letter en den geest der bestaande bepalingen.

Een andere fout, met de beide vorige in verband staande, is het detacheeren van officieren van te ver gevorderden leeftijd; hierop is reeds herhaaldelijk de aandacht gevestigd, o. a. ook door den heer Kielstra bij de behandeling in de Tweede Kamer van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1885, in de zitting van 20 Maart 1885. Deze afgevaardigde zeide toen, dat het hem wenschelijk voorkwam geen kapiteins te detacheeren van 42 of 45-jarigen leeftijd, zooals enkele malen geschiedde, want — zoo sprak hij — op dien leeftijd acclimateert het individu niet zoo goed meer tusschen de keerkringen en heeft men alle kans dat het daar bezwijkt of na terugkeer afgekeurd moet worden. Detacheering zou, volgens hem, alleen in den luitenantsrang moeten voorkomen, om later hoofdofficieren met krijgservaring te krijgen.

De toenmalige Minister van Oorlog antwoordde daarop,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat de heer Kielstra sprak van oude kapiteins, die voor het eerst naar Indië zijn gezonden; mij — zeide Z. E. — is zulk een geval niet bekend, wel zijn er een paar oudere kapiteins naar Indië gegaan — ik meen zelfs dat zij er nog zijn, — maar die hebben vroeger reeds in het Indische leger gediend.

Niettegenstaande die verklaring des Ministers is het een feit, dat door Z. E. zelf zes maanden te voren twéé kapiteins naar Indië werden gedetacheerd, respectievelijk oud 42 en 46 jaar, die nimmer in Indië gediend hadden en waarvan een na drie jaar wegens ziekte moest terugkeeren, dat diezelfde Minister zes maanden later twee kapiteins detacheerde oud 44 en 45 jaar, waarvan de laatstbedoelde, die nimmer te voren in Indië diende, sedert aldaar overleed, en één jaar daarna andermaal twee kapiteins, respectievelijk oud 47 en 42 jaar; wanneer wij goed ingelicht zijn, dan is zelfs officieel uit Indië gewezen op de nadeelige gevolgen van het op dergelijke wijze toepassen van de bepalingen betreffende de detacheeringen.

Doch hoe dat ook zij, de practijk leert, dat de thans bestaande bepalingen een toepassing toelaten, waarbij het belang van den dienst slechts in een zeer geringe mate ten koste van onnoodig hooge uitgaven gebaat wordt. Een verandering dier bepalingen is dus dringend noodig. Naar het ons voorkomt, moeten zij in dien zin worden gewijzigd, dat voortaan slechts voor detacheering naar Indië in aanmerking komen jaarlijks hoogstens 4 of 5 ongetrouwde luitenants der infanterie van het Nederlandsche leger van minder dan 10-jarigen officiersdienst; alleen in dien vorm kunnen de daaraan verbonden kosten geacht worden nuttig

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

besteed te zijn. Een opmerking in dien zin bij de behandeling van hoofdstuk VIII van de eerstvolgende staatsbegrooting ingediend, zou de zaak al dadelijk in het rechte spoor brengen en zeker van verschillende zijden worden gesteund.

Het detacheeren van officieren van het Indische bij het Nederlandsche leger heeft, volgens de termen van het Koninklijk besluit dd. 18 Augustus 1871 No. 10 (Indisch Staatsblad No. 176 Alg. Order no. 127 van 1871), ten doel eerstgenoemden in de gelegenheid te stellen, na hun in Indië opgedane ondervinding, bij de korpsen of militaire inrichtingen hier te lande hun theoretische kennis, zoowel als hun kennis op technisch gebied, te vermeerderen.

Men zou dus verwachten, dat die officieren gedurende hun vijfjarigen detacheeringstijd, door het bezoeken van of werkzaam zijn bij de verschillende in Nederland aanwezige inrichtingen van militair-wetenschappelijken en technischen aard, in de gelegenheid werden gesteld hun theoretische kennis of hun kennis op technisch gebied te vermeerderen, daar alleen op die wijze het doel der detacheering kan worden bereikt. Een feit is het echter, dat dit slechts op zoo geringe schaal geschiedt, dat het voor de overgroote meerderheid zonder eenige beteekenis moet geacht worden; zelfs een detacheering bij de schietschool is voor de officieren der infanterie geen regel en voor iets anders komen deze in het geheel niet in aanmerking. Met de artillerie-officieren gaat het in den regel evenzoo; alleen voor een detacheering bij de schietschool te Oldebroek bestaat voor hen gelegenheid.

De geheele detacheeringstermijn verloopt voor de over-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

groote meerderheid met het verrichten van den gewonen troependienst op zoo beperkte schaal, dat die niet te vergelijken is met den vrij wat meer inspannenden en vruchtbaren troependienst in Indië, zonder eenige meerdere gelegenheid of aanleiding tot vermeerdering hunner theoretische kennis dan daar; hoogstens is er gelegenheid voor het deelnemen aan een of meer groote manoeuvres, doch steeds in den werkkring van troepenofficier. Het is dan ook geen zeldzaamheid, dat voor sommige officieren de vijfjarige detacheeringstermijn uitsluitend verloopt met het commandeeren van een schijncompagnie miliciens in garnizoenen als Geertruidenberg of andere onbeduidende garnizoensplaatsjes, zonder dat zij iets anders gezien hebben.

Daarbij komt nu nog, dat in de practijk de onkosten noodeloos worden vermeerderd door niet bij voorkeur ongehuwden te detacheeren en dat zeer dikwijls de detacheeringen van dien aard zijn, dat het belang van den dienst daardoor volstrekt niet gebaat wordt; herhaaldelijk is het b. v. voorgekomen, dat officieren werden gedetacheerd zeer kort na hun terugkomst van een tweejarig verlof, of die vroeger reeds geruimen tijd bij het Nederlandsche leger hadden gediend, voor wie dus vermeerdering van theoretische kennis allerminst noodzakelijk kon worden geacht. Het merkwaardigste geval van dien aard is wel dat van een officier der artillerie die, na elf jaar bij het Nederlandsche leger te hebben gediend, bij het Indische leger werd overgeplaatst, ruim vijf jaren later, na inmiddels tot kapitein bevorderd te zijn, weder voor vijf jaren naar Nederland werd gedetacheerd en onmiddelijk na terugkeer in Indië tot majoor werd bevorderd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De gedetacheerde kapiteins hebben in den regel zeer kort na hun terugkeer in Indië, soms zelfs vroeger, recht op pensioen en het is reeds herhaaldelijk voorgekomen, dat zij het leger spoedig hebben verlaten, waardoor het aan hen ten koste gelegde bedrag niet vruchtdragend kon gemaakt worden.

In verband met het doel der detacheering is natuurlijk verlenging van den detacheeringstermijn geenszins in het belang van den dienst te achten, toch gebeurt dit meermalen; een kapitein der infanterie bevindt zich daardoor thans reeds ongeveer zeven jaar in Nederland en zal daar nog eenigen tijd blijven.

Wanneer men afziet van het algemeene nut van een vijfjarig verblijf in Nederland na jaren lang in de tropen gediend te hebben, is er dan ook, naar onze opvatting, van die detacheering voor den dienst niet het minste rechtstreeksche nut te verwachten; zij komt aan eenige personen ten goede, aan wie wij dat overigens gaarne gunnen, maar het landsbelang wordt daarmede in geen enkel opzicht gebaat.

Men behoort bovendien bij deze aangelegenheid ook nog rekening te houden met het verschil in toestanden nu en toen die detacheeringen in het leven werden geroepen, en dat is inderdaad niet gering.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat voor gedetacheerde infanterieofficieren de eenige gelegenheid tot vermeerdering hunner theoretische kennis bestaat in het bijwonen van een najaarsmanoeuvre en een detacheering bij de schietschool — die echter niet allen ten deel valt — en men bedenkt dat, hoewel in 1871 van een en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ander in Indië geen sprake was, thans ook in Indië een schietschool bestaat en daar ook, al is het dan ook tot nog toe niet elk jaar, groote manoeuvres worden gehouden, dan zal moeten worden toegegeven, dat daarmede elk aannemelijk motief voor een detacheering komt te vervallen.

Kwam het er nu op een som van ƒ 50,000 's jaars niet aan, dan zou, met het oog op het min of meer indirecte nut van die detacheeringen, tegen de bestendiging daarvan, maar op beter grondslagen, geen overwegend bezwaar bestaan, doch nu het herhaaldelijk voorgekomen is, dat betrekkelijk kleine uitgaven voor zeer nuttige doeleinden zijn geweigerd geworden, o. a. een bedrag van ƒ 30,000 voor het houden van groote manoeuvres in 1890, bestaat er waarlijk niet de minste aanleiding tot het bestendigen van de aan die detacheeringen verbonden zeer hooge uitgaven zonder eigenlijk gezegd nut.

Te minder is dit het geval, nu ook in een ander opzicht de toestanden sedert 1871 belangrijk zijn veranderd. Sedert het jaar 1878 nl. worden jaarlijks een vijftal luitenants van het Indische leger naar Nederland gedetacheerd tot bijwoning van den cursus op de krijgsschool; omtrent deze officieren bestaat, door de hun gestelde examen-eischen alle waarborg, dat de vermeerdering hunner theoretische kennis de beste vruchten zal dragen en dat hun kundigheden het langst voor den dienst behouden zullen blijven. Zonder eenig bezwaar zou men die officieren gedurende hun verblijf in Nederland in de gelegenheid kunnen stellen om ook buiten de krijgsschool hun theoretische en technische kennis te vermeerderen, een weg welke tot

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat doel sedert de aanneming van de nieuwe wet op het militair onderwijs van zelf aangewezen schijnt, daar de tot nog toe bestaande tweéjarige cursus van de krijgsschool zonder detacheeringen veranderd is in één driejarigen cursus met twéé tusschentijdsche detacheeringen bij de verschillende wapens voor de Nederlandsche officieren, terwijl voor de Indische officieren de detacheeringen op den thans bestaanden voet na terugkeer in Indië vermoedelijk behouden zullen blijven. Op die wijze zou men alle andere detacheeringen kunnen missen; want de tijd, welke daarvan door den gewonen troependienst wordt ingenomen, is voor het eigenlijke doel als geheel verloren te beschouwen.

Eindelijk zijn die vijfjarige detacheeringen ook nog om een andere reden geheel overbodig.

Sedert de laatste jaren bestaat namelijk de gewoonte om officieren met verlof, zoowel van de artillerie als infanterie, wanneer daartoe om verschillende redenen aanleiding bestaat, in de gelegenheid te stellen verschillende oefeningen, zoowel bij de artillerie- als infanterie-schietschool en ook groote manoeuvres te laten bijwonen, terwijl het ook meermalen voorkomt, dat verlofgangers op hun verzoek andere inrichtingen van militair-wetenschappelijken of technischen aard gedurende eenigen tijd bezoeken. Jaarlijks worden bovendien eenige pas aangestelde 2de luitenants der artillerie bij de technische inrichtingen te Delft te werk gesteld, om na één- of tweejarig verblijf aldaar hun bestemming naar Indië te volgen.

Uit een en ander blijkt dus, naar onze meening overtuigend, dat voor hetzelfde doel de zeer dure en impro-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ductieve vijfjarige detacheeringen veilig kunnen worden gemist, daar het doel daarvan beter en goedkooper langs anderen weg kan worden bereikt Men ontgaat dan tevens het bezwaar aan het verschil in diensttijd bij bevordering tot den kapiteinsrang bij het Nederlandsche en Indische leger verbonden, hetwelk onlangs zelfs geleid heeft tot de bepaling, dat alleen luitenants van het Indische leger bij het Nederlandsche kunnen worden gedetacheerd, wanneer zij in de eerste vijf jaar vermoedelijk niet voor bevordering in aanmerking komen.

Verbetering en zuiverder toestanden, waardoor geld voor meer productieve uitgaven beschikbaar zou komen, zijn ook in dit opzicht gewenscht en de eenvoudigste weg om daartoe te geraken, zou naar onze opvatting zijn, het doen van een voorstel bij de behandeling van de eerstvolgende Indische begrooting, ten doel hebbende: het schrappen der voor de detacheering in 1892 aangevraagde gelden en het bestemmen er van voor groote manoeuvres in dat jaar, of c. q. tot een ander doel van meer voor de hand liggend nut.

Juli, 1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE WERVING VOOR HET INDISCHE LEGER.

De weinig bevredigende resultaten door het koloniaal werfdépôt te Harderwijk in de laatste jaren verkregen en de gebreken, die het tegenwoordige wervingsstelsel in zijn geheel aankleven, hebben reeds herhaaldelijk de algemeene aandacht getrokken en voorstellen en beschouwingen uitgelokt, ten doel hebbende het ontwikkelen en aanprijzen van nieuwe denkbeelden en het geleidelijk inslaan eener nieuwe richting.

Een eigenaardig en sterk sprekend verschijnsel is het zeker, dat, van welke zijde die beschouwingen en voorstellen ook gekomen zijn, allen van het denkbeeld uitgingen, dat het koloniaal werfdépôt te Harderwijk dient te worden opgeheven; men schijnt het er vrij wel over eens te zijn dat die instelling verouderd is, slecht werkt en toestanden en praktijken bestendigt, die in geen enkel opzicht te verdedigen zijn. Zelfs van de Regeeringstafel is die instelling niet in bescherming genomen, maar meermalen erkend, dat aan den tegenwoordigen toestand geen onbelangrijke gebreken kleven en bij de behandeling van de Indische begrooting voor 1890 in de Tweede Kamer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heeft de Minister van Koloniën bepaald te kennen gegeven, dat het voornemen bestaat om het koloniaal werfdépôt te Harderwijk te laten varen, zoodra de mogelijkheid bestaat de werving en de uitzending van suppletietroepen voor het Indische leger over te brengen bij de zoogenaamde Indische brigade, waarvoor dit jaar een som van *f* 100,000 is toegestaan en met welker oprichting — thans onder den naam van koloniale reserve — eerlang een aanvang zal worden gemaakt.

Bij de behandeling van de Indische begrooting voor het jaar 1885 in de Tweede Kamer, vestigde in de zitting van 19 December 1884 het toenmalige lid, de heer Kielstra, de aandacht op de onnoodig weelderige inrichting van het koloniaal werfdépôt, het demoraliseerende van een langdurig verblijf te Harderwijk en de wenschelijkheid van spoedige uitzending der suppletietroepen; naar zijn meening was de som van *f* 78,200, welke jaarlijks voor het werfdépôt wordt uitgegeven, wel voor vermindering vatbaar.

De toenmalige Minister van Oorlog verdedigde de bestaande organisatie door er op te wijzen, dat een zeer ervaren en talrijk personeel noodig was, om te zorgen voor het nakomen en behoorlijk in toepassing brengen van vele voorschriften en bepalingen op verschillend gebied en voor het verijdelen van de veelvuldig aangewend wordende pogingen tot bedriegerij en oplichterij door personen, die zich voor dienstneming aanmelden; Z. E. wees er bovendien op, dat voor hen die aangenomen werden, gerekend werd op een oefeningstijd van drie maanden, zoodat het korps gemiddeld een sterkte had van 400 man, ongerekend een 60 à 70-tal gerepatrieerden, die wachten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op de regeling hunner positie en dat met het oog op een en ander de bestaande organisatie van drie compagnieën niet weelderig kon genoemd worden.

Bij die gelegenheid zeide de Minister ook, dat onder hen, die zich voor dienstneming kwamen aanmelden, schuim was van allerlei aard, waarin sommigen aanleiding hebben gevonden Z. E. te beschuldigen van openlijke geringschatting van het Indisch leger, door te verklaren dat de aangeworvenen voor een deel uit dat schuim bestonden, wat echter geenszins het geval geweest is, zooals door den Minister, toen ook de heer Kielstra zich daarover gevoelig betoonde, uitdrukkelijk werd geconstateerd.

De heer Kielstra erkende, dat voor de door den Minister aangevoerde argumenten zeker veel te zeggen was, doch bleef — onder opmerking dat in de begrooting was gerekend op een gemiddelde sterkte van het werfdépôt van 500 man, terwijl die volgens den Minister slechts 400 man bedroeg en de begrooting dus foutief moest zijn — van meening, dat de kosten van dat korps voor vermindering vatbaar waren en daarbij meer partij kon getrokken worden van de diensten van Indische officieren en minderen, waarom hij de hoop uitdrukte, dat alsnog iets zou worden gedaan om aan zijne bedenkingen te gemoet te komen, daar hij zich anders genoodzaakt zou zien, toen of later een beslissing der Kamer in de door hem gewenschte richting uit te lokken.

Ware de heer Kielstra langer lid van de Kamer gebleven, dan zou een voorstel tot de door hem gewenschte bezuiniging, in den vorm van een amendement, zeker niet achterwege gebleven zijn; nu bleef de zaak na zijn aftreding rusten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dat zoodanige bezuiniging mogelijk en zelfs zeer noodig is, kan toch bezwaarlijk worden betwijfeld, wanneer men bedenkt, dat de bestaande organisatie van het koloniaal werfdépôt door den Minister van Oorlog werd verdedigd met het oog op de gemiddelde sterkte van 400 man, behalve een 70-tal gerepatrieerden en dat die sterkte blijkens de begrootingsstukken sedert 1886 niet meer bedraagt dan 150 man, terwijl sedert 1888 de gerepatrieerden bij aankomst te Rotterdam en Amsterdam worden afgemonsterd en dus niet meer te Harderwijk komen.

Dat die sterkte thans zooveel geringer is dan voorheen, is een gevolg van den korteren tijd, welken de aangeworvenen in de laatste jaren te Harderwijk blijven, waardoor de oefeningstijd, vroeger op drie maanden gesteld, tot ongeveer een maand wordt teruggebracht, wat dan ook volkomen voldoende is. Ongeacht nu die vermindering der sterkte met meer dan 65 pCt. en de daarmede natuurlijk gepaard gaande vermindering der werkzaamheden, is ten behoeve van het koloniaal werfdépôt sedert 1886 voortgegaan met het aanvragen van fondsen voor een organisatie welke gebaseerd is op een sterkte van ongeveer 470 man, zelfs na de invoering der afmonstering te Rotterdam en Amsterdam ten gevolge waarvan geen gerepatrieerden meer te Harderwijk komen, terwijl zelfs voor 1890 bovendien nog een bedrag van *f* 3415,75 is aangevraagd en toegestaan voor verhooging van de toelagen van het kader met ruim 400 pCt., ten einde de zekerheid te verkrijgen het kader van het werfdépôt steeds te kunnen recruteeren uit de beste elementen van het leger hier te lande, vooral gedurende de oprichting van de z. g. n. Indische brigade.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nadat de heer Kielstra de aandacht op den bestaanden toestand gevestigd en op de fout in de begrooting gewezen had, is in de begrooting voor 1886 dadelijk het noodige tot redres verricht en voor soldijen en brood tengevolge van de geringere sterkte ruim *f* 50,000 minder aangevraagd; opmerkelijk is het echter, dat de onderafdeeling voor uitzending van militaire gouvernementspassagiers naar Nederlandsch-Indië enz., waarbij die uitgaven behooren, tegelijkertijd belangrijk werd verhoogd; terwijl toch uit dien hoofde voor 1885 slechts werd aangevraagd een bedrag van *f* 1.465,400 (Hoofdstuk I onderafdeeling 46, onderdeel *b*), werd dit voor 1886 gebracht op *f* 1.603,000 (onderafdeeling 44 *b*).

Dit belangrijk verschil werd als volgt toegelicht:

De aanzienlijke verhooging, welke deze post in de laatste jaren telkens heeft moeten ondergaan, zelfs wanneer er minder suppletietroepen waren uitgezonden dan waarop men gerekend had, heeft aanleiding gegeven om de raming van de onderdeelen aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen. Dat onderzoek heeft doen zien, dat het voor sommige onderwerpen tot dusver uitgetrokken bedrag sinds lang niet meer geëvenredigd is aan de werkelijke behoefte. De raming is derhalve met *f* 138,000 verhoogd, ofschoon er, evenals voor 1885, gerekend wordt op de uitzending van 2000 man en niettegenstaande — in verband met het streven om de uitzending zooveel mogelijk te bespoedigen — de gemiddelde sterkte van het werfdépôt, die tot nog toe op 500 man werd geschat, voor 1886 op slechts 150 man wordt begroot.

Die toelichting heldert echter dat groote verschil niet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

volledig op, terwijl zij zelfs eenigszins met de feiten in strijd is, zooals blijkt uit de ondervolgende cijfers, getrokken uit de jaarlijks bij de begrootingsstukken overgelegde staten van werkelijke uitgaven:

	toegestaan.	uitgegeven.
1879	*f* 1,555039	*f* 1,619581
1880	„ 1.388064	„ 1,351201
1882	„ 1,616900	„ 1,628082
1883	„ 1,564700	„ 1,563340
1884	„ 1,549700	„ 1,533586
1885	„ 1,394790	„ 1,382666

Dus, behalve in het jaar 1882, zijn de uitgaven steeds beneden de raming gebleven, en wel in de beide laatste jaren respectievelijk ruim *f* 16000 en *f* 12000, zoodat hieruit de noodzakelijkheid der hoogere raming niet blijkt. Ook hetgeen sedert gebleken is, bewijst die niet. Terwijl toch voor de jaren 1886 en 1887 was toegestaan een som van *f* 1,593000 en van *f* 1,533000, werd daarentegen slechts uitgegeven in 1886 *f* 1,564438 en in 1887 *f* 1,499065, derhalve *f* 29000 en *f* 34000 minder. Ook voor de volgende jaren zal dat verschil waarschijnlijk zeer belangrijk zijn.

Doch hoe dat ook zij, officieel is de meer dan weelderige organisatie van het koloniaal werfdépôt verdedigd op grond van de gemiddelde sterkte van 500 man, terwijl een jaar daarna die sterkte met 350 man verminderd en later niet vermeerderd is, en terwijl de organisatie van dat dépôt, berekend naar een sterkte van 500 man, steeds is gehandhaafd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het bestendigen van dien toestand is inderdaad op grond van hetgeen officieel geconstateerd is, niet te verdedigen en het is daarom te verwachten, dat bij de behandeling van de eerstvolgende Indische begrooting een voorstel zal worden gedaan om het voor het koloniaal werfdépôt aangevraagde crediet met een gedeelte te verminderen; wellicht kan dan tevens overwogen worden of het niet wenschelijk is, om, overeenkomstig het van verschillende zijden geopperde denkbeeld, dat dépôt geheel los te laten.

De heer mr. Levyssohn Norman, oud-lid van den Raad van Indië, lid van de Tweede Kamer, heeft meermalen, zoo in als buiten de Kamer, zijn meening omtrent de koloniale werving ontwikkeld, o. a. in het *Vaderland* van 24 Maart, 3, 4 en 13 April 1887, en is in zijn denkbeelden ter zake van verschillende zijden gesteund geworden, o. a. door een artikel: „Iets over de koloniale werving", voorkomende in *de Militaire Gids* van 1890, 2e aflevering, van de hand van Dixi.

De voorstellen van den heer L. N. komen in hoofdzaak neer op het volgende:

1°. Het overbrengen van de werving bij het Ministerie van Koloniën, onder toezicht van een inspecteur.

2°. De opheffing van het koloniaal werfdépôt te Harderwijk.

3°. De vestiging van werfbureau's voor den kolonialen militairen dienst te Leeuwarden, Groningen, Zwolle, Nijmegen, Utrecht, Amsterdam, Haarlem, Rotterdam, 's-Gravenhage, Bergen op Zoom, 's Hertogenbosch en Maastricht en met toestemming van den Koning-Groothertog ook te Luxemburg, met indeeling bij elk bureau van een oud-Indisch officier of hoofdofficier als chef, een gewezen of-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ficier van gezondheid van het Indisch leger en twee of meer oud-Indische onderofficieren, allen onder genot van behoorlijke toelagen.

4°. Definitieve keuring en aanneming bij de sub. 3°. genoemde bureau's.

5°. De oprichting van transportbureau's, mede onder Indisch personeel, te Amsterdam en Rotterdam, belast met de expedieering der vertrekkende detachementen en met de ontvangst en het zoo spoedig mogelijk uit hun verband ontslaan van de uit Indië terugkeerende militairen, wien bij het leger in Nederland geen nadere bestemming wacht.

6°. Het tegen den dag van inscheping naar Amsterdam of Rotterdam dirigeeren van de aangeworven militairen, wien hoogstens 14 dagen verlof verleend wordt.

De bedoeling dier voorstellen is dus, dat worde teruggekeerd tot den vroegeren toestand, om de aangeworvenen niet hier te lande te oefenen, maar ten spoedigste weg te zenden; bij de behandeling van de Indische begrooting voor 1890 in de Tweede Kamer werden zij andermaal kortelijk door den voorsteller toegelicht.

Zooals bekend is, had de heer Levyssohn Norman bij gelegenheid van de behandeling der Indische begrooting voor 1890 in de Tweede Kamer ook een amendement voorgesteld, om art. 45*b* van het Iste Hoofdstuk der begrooting te verminderen met een bedrag van *f* 100,000, uitgetrokken voor de oprichting en instandhouding van een korps, bestemd om de wegens tijdelijke ongeschiktheid uit Indië terugkeerende militairen op te nemen en om hier te lande te dienen als kern voor de uizending van suppletietroepen;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bij die gelegenheid was door hem tevens aan de leden der Staten-Generaal ter overweging aangeboden een overdruk uit het *Vaderland* van 24 Maart, 3, 4 en 13 April 1887, ten einde als gedeeltelijke toelichting van dat amendement te dienen.

De krachtigste bestrijder van het amendement, de heer Rooseboom, die overigens geen voorstander van het koloniaal werfdépôt te Harderwijk is, oefende bij de toelichting zijner bedenkingen tegen het amendement, waarschijnlijk vervoerd door zijn afkeuring daarvan, ook een sterk afbrekende critiek uit tegen de denkbeelden van den heer L. N. over de werving, ofschoon dat onderwerp toen niet aan de orde was.

Volgens hem is het oprichten van werfbureau's overbodig, omdat reeds nu elke plaatselijke garnizoenscommandant, zelfs alle officieren en onder-officieren in actieven dienst, vrijwilligers kunnen aanwerven of aanbrengen, zij het dan ook voorloopig. Het is echter volkomen duidelijk, dat met die werfbureau's heel wat anders bedoeld is en wordt dan die voorloopige aanneming; men moet zeker bevooroordeeld zijn om dat niet in te zien.

De heer R. acht verder definitieve aanneming bij de werfbureau's bedenkelijk, omdat het dan zou kunnen gebeuren, dat iemand, die niet geheel geschikt is voor den dienst, op 's lands kosten heen en terug naar Indië reist, iets wat voorkomen wordt door de thans bestaande dubbele keuring. Hiertegen kan worden aangevoerd, dat tegenwoordig zij, die zich te Harderwijk zelf komen aanmelden, eveneens slechts één keurd worden, terwijl voor hen die elders voorloopig worden aangenomen, de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eerste keuring slechts oppervlakkig geschiedt, om een te grooten toeloop naar Harderwijk, ook van totaal ongeschikten, te voorkomen; er bestaat dan ook volstrekt geen bezwaar tegen om in een anderen toestand de aangeworvenen slechts eens te keuren; weet men dat die keuring definitief is, dan geschiedt die heel anders dan wanneer er slechts van voorloopige aanneming sprake is; bij de werving in Indië geschiedt dit niet anders.

Het kleeden van de aangeworvenen acht de heer R. in het stelsel van den heer L. N. een groot bezwaar, omdat men toch geen 13 nieuwe kleedingmagazijnen kan gaan oprichten en er ook niet aan gedacht kan worden den man eerst in Indië te kleeden, wijl bij mogelijke averij op reis het noodig kan zijn, een detachement suppletietroepen te doen debarkeeren. Onjuist is die opmerking wel niet, maar toch is zij niet van overdrijving vrij te pleiten; bij eenig nadenken toch is het gemakkelijk genoeg een regeling tot voorkoming van dat bezwaar te bedenken.

De heer R. zeide verder, dat men er niet op zou kunnen rekenen dat de menschen, die aangenomen zijn, zich zullen melden bij de transportbureau's in Amsterdam en Rotterdam en voorts, dat aan ieder met ietwat ruime conscientie de gelegenheid openstaat, b. v. bij het werfbureau te Luxemburg *f* 300 te halen, vooral als bij niet aanneming vrij reiskosten heen en terug worden te goed gedaan. Dezelfde grief zou men met evenveel recht tegen de bestaande regeling kunnen aanvoeren, want volkomen zekerheid tegen desertie bestaat ook daarbij niet, wanneer men slechts let op het betrekkelijk groot getal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aangeworvenen, dat in het genot van verlof wordt gesteld en wat de vergoeding van reiskosten betreft, het spreekt vanzelf, dat dit slechts tot een te bepalen bedrag mag geschieden en geenszins afhankelijk mag zijn van de belanghebbenden, daar deze anders in den regel wel uit Constantinopel of van nog verder verwijderde streken zouden komen.

Wanneer dan ook de heer Rooseboom meent op de door hem aangevoerde gronden de onuitvoerbaarheid van het voorstel des heeren Levyssohn Norman te hebben aangetoond, gelooven wij, dat velen dit niet met hem eens zullen zijn, maar dat integendeel menigeen tot het besluit zal geraken, dat het voorstel, wanneer geen meer ernstige bedenkingen daartegen kunnen worden aangevoerd, nog zoo slecht niet is.

En zoo is het ook werkelijk.

Wij althans zijn van meening, dat in een eenigszins gewijzigden vorm dat voorstel wel uitvoerbaar en zelfs aanbevelenswaardig zou zijn.

Het overbrengen van alle technische aangelegenheden de werving betreffende bij het Ministerie van Koloniën en het oprichten van een afzonderlijk bureau daarvoor met een inspecteur aan het hoofd, is uitvoerbaar en zou een goede maatregel zijn, mits daarbij wel in het oog worde gehouden, dat in disciplinairen zin het wervingspersoneel steeds onder den Minister van Oorlog behoort te ressorteeren, daar in dit opzicht militaire autoriteiten niet aan den Minister van Koloniën ondergeschikt kunnen zijn; verder behoeft echter de bemoeienis van den Minister van Oorlog zich niet uit te strekken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Of de werfbureau's juist in de aangegeven plaatsen moeten gevestigd worden, moet de wervingsstatistiek uitmaken. Men moet daarvoor echter geen andere dan garnizoensplaatsen kiezen, omdat o. i. het verbinden van een officier van gezondheid aan elk werfbureel een onnoodig dure maatregel zou zijn en men volstaan kan met daarbij gebruik te maken van de diensten van een officier van gezondheid van het garnizoen, die daarvoor een toelage geniet. Naar gelang van de te verwachten resultaten worden den chef van het werfbureel — een actief dienend subaltern officier van het Indisch leger — één of meer geschikte gegradueerden, eveneens van het Indisch leger, toegevoegd.

De aanneming geschiedt bij de werfbureau's definitief, echter zonder dat de aangeworvenen direct gekleed worden of hun premie ontvangen; een en ander geschiedt eerst bij de depôts of transportbureau's in Amsterdam en Rotterdam — waarover nader — waarheen de aangeworvenen onmiddellijk na aanneming, van de noodige bescheiden voorzien, worden gedirigeerd; op die wijze wordt het werk bij de werfbureau's tot een minimum gereduceerd en elke administratieve omslag vermeden.

De dépôts of transportbureau's te Amsterdam en Rotterdam zouden, vereenigd met de thans bestaande afmonsteringsbureau's, moeten staan onder een kapitein van het Indische leger, aan wien zou moeten worden toegevoegd een officier van gezondheid en het noodige kader voor een compagnie van hoogstens 100 man, voor welk personeel dus kazerneeringsruimte enz. zou moeten gevonden worden.

Die dépôts zouden niet alleen denzelfden werkkring hebben als de werfbureau's en de thans bestaande afmonsterings-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bureau's, maar ook de elders aangeworvenen moeten opnemen, kleeden, voeden, verplegen en oefenen. Zij die daarvoor in aanmerking komen, in de eerste plaats dus de van het Nederlandsche leger afkomstige militairen, kunnen, na hun premie ontvangen te hebben en gekleed te zijn, in het genot van verlof gesteld worden; de overigen erlangen bij de dépôts de noodige elementaire oefening, om daarna met de anderen zoo spoedig mogelijk hun bestemming naar Indië te volgen. Een verblijf van hoogstens één maand bij de dépôts is daartoe ruimschoots voldoende en sterker dan 100 man behoeven deze dus nimmer te zijn.

Wij zijn overtuigd, dat in dien vorm de geopperde denkbeelden uitvoerbaar zijn niet alleen, maar dat de toestand, welke op die wijze met opheffing van het koloniaal werfdépôt zou kunnen worden verkregen, de voorkeur zou verdienen boven den tegenwoordigen stand van zaken, ook omdat hij goedkooper zou zijn.

In verband met het kenbaar gemaakte voornemen der Regeering om ook de gewone aanvulling van het Indische leger door het uitzenden van detachementen suppletietroepen op te dragen aan de op te richten Indische brigade en daarna het koloniaal werfdépôt te Harderwijk op te heffen, is het niet waarschijnlijk, dat voorshands in den door ons aangegeven zin eenige maatregelen te wachten zijn; maar mocht, wat niet geheel onmogelijk is, de oprichting der Indische brigade blijken niet aan de verwachtingen te beantwoorden, zoodat van de gekoesterde denkbeelden om de een of andere reden moet worden afgezien, dan durven wij met gerustheid een ernstige proef in de door ons ontwikkelde richting aanbevelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nu, als een gevolg van het Koninklijk besluit van 24 Augustus j. l., No. 18, eerlang met de oprichting van de Indische brigade, onder den naam van *Koloniale reserve*, een aanvang zal worden gemaakt, is voor dat korps op de Indische begrooiing voor 1891 een bedrag van niet minder dan *f* 150,000 uitgetrokken en men kan veilig aannemen, dat dit voor volgende jaren nog belangrijk stijgen zal. Het is daarom zeer wenschelijk den voorloopigen toestand niet langer te bestendigen dan noodig is; want men zal moeten toegeven, dat het zeer ongeraden is een proef, die aan de Indische schatkist minstens *f* 150,000 's jaars kost zonder voorshands eenig nut voor Indië af te werpen, langer te doen duren dan onvermijdelijk noodig is.

September 1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SCHOEISEL VOOR INLANDERS BIJ HET INDISCHE LEGER.

Onder de mededeelingen in het Koloniaal Verslag van 1889 betreffende de nieuwe uniform voor het Indische leger gedaan komt ook deze voor, dat de rapporten door de verschillende korps- en gewestelijke militaire commandanten betreffende de nieuwe uniform ingediend in handen gesteld zijn van een speciale commissie, ten einde daaromtrent advies uit te brengen en tevens haar gevoelen mede te deelen nopens eenige andere belangrijke onderwerpen betreffende kleeding en uitrusting, welke in den laatsten tijd aan de orde zijn gekomen.

De juistheid van het reeds toen gerezen denkbeeld, dat tot die belangrijke punten betreffende kleeding en uitrusting ook moest gerekend worden de behandeling der vraag, of het verstrekken van schoeisel aan onbereden Inlanders wenschelijk of noodzakelijk moest geacht worden, is thans ten volle bevestigd door den inhoud van een opstel over dat onderwerp, voorkomende in de 8ste aflevering van het *Indisch Militair Tijdschrift* van dit jaar, waaruit o. m. blijkt, dat de bovenbedoelde commissie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

inderdaad die vraag in behandeling genomen en in bevestigenden zin beantwoord had.

Nagenoeg terzelfder tijd echter was deze aangelegenheid ook bij het Ministerie van Koloniën te 's Hage ter sprake gekomen met het gevolg, dat daarop van die zijde de aandacht der Indische Regeering was gevestigd geworden. Daarvan vindt men op de volgende wijze melding gemaakt in het Koloniaal Verslag van 1889:

„Zeer onlangs is den Gouverneur-Generaal het denkbeeld in overweging gegeven om, opdat het legerbestuur in staat zij te zijner tijd een op de ervaring gegrond oordeel uit te spreken, op een of meer kleine posten b. v. in Atjeh, een proef te nemen met het verstrekken van een voetbekleeding (schoenen en sokken) aan de Inlandsche militairen en met de verstrekking tevens van sokken aan de tot dusver enkel van schoenen voorzien wordende Afrikaansche en Amboineesche militairen."

Als een vervolg op die mededeeling wordt in het Koloniaal Verslag van 1890 gezegd dat de proef met de verstrekking van schoenen en sokken aan Inlanders en van sokken aan Amboineesche militairen een aanvang heeft genomen.

Omtrent de wijze, waarop in Indië die proeven genomen zijn en nog zullen worden, de voorbereiding en uitvoering daarvan, de daarbij ondervonden bezwaren en moeilijkheden, zoowel van technischen als administratieven aard, worden uitvoerige mededeelingen gedaan in het reeds genoemde opstel in No. 8 van het *Indisch Militair Tijdschrift* van 1890; men krijgt daardoor den indruk, dat de zaak ernstig is ter hand genomen en dat alles zooveel mogelijk wordt gedaan om de in gang zijnde

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

proeven aan hare bedoeling te doen beantwoorden.

Het laat zich echter aanzien, dat zij nog niet spoedig beëindigd zullen zijn en dat het dus nog wel eenigen tijd zal duren, alvorens men in deze aangelegenheid tot een definitief besluit zal zijn gekomen. Daar het nu wel eens gebeurt, dat de overwegingen, die tot het nemen van dergelijke proeven hebben geleid, juist door den langen duur daarvan min of meer op den achtergrond geraken om plaats te maken voor zaken van minder belang, maar waarop door den gang van zaken meer licht is geworpen, komt het ons niet overbodig voor nog eens tot het uitgangspunt der quaestie terug te keeren en daarop andermaal de aandacht te vestigen door het leveren van enkele beschouwingen, zoomede door het mededeelen van cijfers en feiten omtrent de noodzakelijkheid van de verstrekking van schoeisel aan alle Inlandsche militairen.

Te meer schijnt dit gerechtvaardigd, sedert het gebleken is, dat het nut en de noodzakelijkheid van dien maatregel nog niet algemeen worden toegegeven en er nog altijd bekwame en ondervindingrijke officieren in het leger zijn, die een en ander in twijfel trekken. De legercommandant van 1878 toch, de laatste infanterie-officier tot dat commando geroepen, een man van erkende bekwaamheden en ervaring, die het leger door en door kende, betwistte voor den Inlander het nut van welk schoeisel ook, omdat, naar hij zich uitdrukte, de verschillende expeditiën tot op dat oogenblik de noodzakelijkheid daarvan niet hadden doen uitkomen en bij niemand vóór het einde van het jaar 1876 het denkbeeld opgekomen was, dat het nuttig en wenschelijk zou zijn aan de Inlanders

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schoenen te verstrekken, terwijl ook de in den laatsten tijd (Atjeh 1877) met de verstrekking van schoenen verkregen resultaten de wenschelijkheid daarvan niet hadden doen uitkomen. Een en ander was, volgens Z. E., het gevolg van de omstandigheid, dat de Inlander, die vanaf zijne geboorte gewend is geweest onder alle omstandigheden blootsvoets te gaan, niet de minste behoefte heeft aan eenig schoeisel, van welken aard dit ook moge zijn, zelfs wanneer hij zich te velde bevindt.

Het schijnt echter dat zij, die deze meening toegedaan zijn, niet genoeg rekening houden met den feitelijken toestand te velde en de dwaling begaan te meenen, dat het hardingsproces dat de Inlander ondergaat, door van zijne geboorte af steeds blootsvoets te gaan, dezen ook in staat stelt onder alle omstandigheden terreinnen te betreden, die hij in gewone omstandiggeden vermijdt of niet dan met groote behoedzaamheid bewandelt, terwijl daarbij nog uit het oog verloren wordt, dat te velde niet zelden terreinen moeten betreden worden, overdekt met hindernissen, die in gewone omstandigheden nimmer voorkomen.

Wel is waar is de Inlander, tengevolge van het steeds blootsvoets gaan, in staat zich te bewegen op terreinen die aan het dragen van schoeisel gewende Europeanen zonder schoenen ontzegd zijn, doch hieruit volgt nog volstrekt niet, dat de voet van den Inlander zoodanig gehard zou zijn, dat tot bescherming daarvan schoeisel onnoodig zou zijn, m. a. w. dat de Inlander zich ongestraft zou kunnen bewegen over terreinen, met doornstruiken, randjoes, glasscherven als anderszins bezaaid.

Integendeel, dergelijke hindernissen veroorzaken ook bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

blootsvoets gaande Inlanders meer of minder belangrijke verwondingen, waartegen de Europeaan door zijn schoeisel grootendeels beschermd wordt en de vrees daarvoor is dan ook oorzaak, dat het te velde meermalen is voorgekomen, dat ongeschoeide Inlanders het niet waagden terreinen te betreden, waar Europeanen zich ongestraft konden bewegen, dikwijls ten nadeele van den goeden gang van zaken.

Onder de vele voorbeelden, welke daarvan zouden kunnen worden aangehaald, mogen hier de volgende worden vermeld, getrokken uit het algemeen verslag van den veldtocht in Atjeh van 26 December 1875 tot 9 Maart 1876.

Uit de gedetailleerde rapporten van de compagnies- en detachements-commandanten, die aan de operatiën tegen Milbouw hebben deelgenomen blijkt, dat ook de compagnie mariniers een zeer werkzaam deel aan de bestorming der verschillende vijandelijke versterkingen heeft gehad en dat het bij die aanvallen meestal de Europeanen waren, zoowel officieren als minderen, die vooraan marcheerden, grootendeels daaraan toe te schrijven, dat de bamboe-doeri verhakkingen en randjoes den Inlander beletten om vlug vooruit te komen.

Ook bij den opmarsch van het 10de bataljon infanterie van Longbatta (31 December 1874) moest de Inlandsche compagnie, die een gedeelte van het terrein had te verkennen, door een detachement Europeanen der reserve worden vervangen, omdat zij de verkenning der rij vijandelijke versterkingen bij Pendeti, door de vele bamboedoeri, niet naar behooren kon ten uitvoer brengen.

Bij het vermeesteren van Adjoen (30 December 1875) moesten de Inlandsche troepen door een detachement Eu-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ropeanen worden voorgegaan, daar zij zich tengevolge van het sterk met doornen begroeid terrein op hunne bloote voeten slechts uiterst langzaam konden voortbewegen.

In een opstel in No. 11 jaargang 1886 van het *Indisch Militair Tijdschrift* deelt de tegenwoordige luitenant-kolonel J. C. Schmidt de volgende merkwaardige voorbeelden mede.

Bij het nemen der groote versterking te Kadjoe, op 26 September 1876, konden de drie Inlandsche compagnieën van het 14de bataljon infanterie, dat de versterking aanviel, niet verder komen dan tot de contrescarp, omdat deze met doode bamboe-doeri was bezet, zoodat men genoodzaakt was de voortwaartsche beweging te staken en schoenen dragende troepen te requireeren.

Bij missigit Moeroëh op 15 April 1882, werd de versterking uitsluitend door Europeanen genomen, omdat de Inlanders, die moreel evenveel waarde hadden als Europeesche troepen, op bloote voeten den stormaanval niet naar behooren konden medemaken.

In zijn verslag eener zending naar Opper-Burma (*Ind. Mil. Tijdschrift* No. 1 van 1888) deelt de kapitein van ded generalen staf J. F. Breijer ook een en ander mede omtrent de ondervinding betreffende deze aangelegenheid aldaar opgedaan.

In het Engelsch-Indisch leger, zoo wordt door hem gezegd, dragen alle Inlandsche militairen, zoowel in het garnizoen als te velde, schoenen van denzelfden vorm als die der Europeanen, terwijl aan de volgers te velde Inlandsche schoenen verstrekt worden. Over de resultaten daarvan is men bijzonder tevreden en ik heb nimmer nadeelen, maar wel groote voordeelen er van opgemerkt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kwetsuren aan den voet kwamen bij Inlanders niet in meerdere mate voor dan bij Europeanen; trouwens de klachten daarover waren uiterst zeldzaam. Meerdere marschen heb ik medegemaakt, waarbij het den Inlanders onmogelijk zoude zijn geweest voort te komen, of althans het marschtempo der Europeanen te houden, indien zij ongeschoeid waren geweest; de verwondingen door randjoe's, die in Opper-Burma veelvuldig aan den voet en het onderbeen voorkwamen, zouden zeker veel talrijker geweest zijn en dikwijls zouden die versperringen Inlandsche troepen geheel tot staan gebracht hebben bij den aanval op versterkingen of dorpen. Zelden zijn verwondingen voorgekomen ten gevolge van het doordringen der randjoe's door de zool.

Zooals uit het vorenstaande blijkt, is zelfs het beste schoeisel niet in staat verwondingen aan den voet en het onderbeen door randjoe's, doornstruiken, glasscherven als anderszins geheel te voorkomen, maar wel wordt er door bewezen, dat de geschoeide voet beter dan de ongeschoeide daartegen beveiligd is en hierin ligt dan ook de verklaring van het feit, dat het meermalen voorgekomen is, dat te velde Inlanders werden tegengehouden door hindernissen, die Europeanen zonder bezwaar konden overwinnen.

Zoover over positieve gegevens daaromtrent kan worden beschikt, toonen de ook uit onze geschiedenis bekende cijfers duidelijk aan, dat te velde de geschoeide Europeanen veel minder dan de ongeschoeide Inlanders van verwondingen aan den voet door randjoe's veroorzaakt te lijden hebben.

In Weitzel's oorlog op Java van 1825 tot 1830 vindt men vermeld, dat bij den eersten aanval op den kraton

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van Pleret, den 16en April 1826, het bestormen van den hoofdingang aanvankelijk mislukte, doordat het terrein voor dien ingang met borangs beplant was, hetgeen aan een aantal Inlandsche soldaten wonden aan de voeten bezorgde; de eigenlijke verovering geschiedde dan ook in hoofdzaak alleen door de flankeurs.

In de lange reeks van oorlogen ter Sumatra's Westkust, van 1819 tot '45 gevoerd, werd door onze vijanden aldaar een uitgebreid gebruik van randjoe's gemaakt, zoodat verwondingen daardoor veroorzaakt in bijna elk gevecht voorkwamen; slechts bij uitzondering vindt men echter van randjoewonden bij Europeanen gewag gemaakt; bij de Inlandsche militairen en vooral bij de hulptroepen kwamen zij daarentegen in onevenredig groot aantal voor.

Een paar merkwaardige voorbeelden, ontleend aan het werk van den luitenant-kolonel H. M. Lange, getiteld: „Het Nederlandsch Oost-Indisch Leger ter Westkust van Sumatra (1819—45" mogen daarvan ten bewijze strekken.

Na de vermeestering der vijandelijke positie van Kamang den 10en Juli 1833, viel de majoor De Quay den 14en Juli d. a. v. de vijandelijke stellingen voor kampong Arau aan met een colonne van twee compagnieën infanterie, grootendeels Inlanders, benevens een detachement van de Javaansche barisan, na aftrek der gelederen verliezen hoogstens 190 bajonetten sterk, gesteund door een colonne hulptroepen (Maleiers van Halaban en Paja-Kombo) ter sterkte van ongeveer 300 man; de geheele troepenmacht telde waarschijnlijk met inbegrip der officieren niet meer dan een 40-tal Europeanen. De vijand werd uit zijn stellingen verdreven ten koste van een verlies aan onze zijde van twee door ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

weerkogels getroffen en 16 door randjoe's gewonde Inlandsche soldaten; de aanvoerder der hulptroepen en 40 der zijnen hadden eveneens randjoewonden bekomen; geen der Europeanen bekwam eenig letsel.

In de reeks van gevechten in het begin van de maand Augustus 1833 geleverd in de Noordelijke afdeeling onder leiding en aanvoering van den bekenden luitenant Poland, waarbij zich o. a. de Amboineesche sergeant de Longa herhaaldelijk onderscheidde, werden bijna geen Europeanen door randjoe's gewond, maar wel was dit het geval met de Inlandsche militairen en de Bataksche hulptroepen; zoo werden o. a. den 4en Augustus bij het verdrijven der vijandelijke benden uit hun stellingen voor Ampang-gedang twee soldaten van de Javaansche barisan door randjoe's en een Rauwenaar door een geweerschot, en den 12en Augustus bij de gevechten om de verschansingen voor de kampong Batoe-Bedindi 7 Bataks door geweerschoten en 15 door randjoe's gewond,

Gedurende den Bandjermasinschen oorlog van 1859 tot 1863 maakten onze vijanden aldaar op groote schaal gebruik van randjoe's, waardoor de troepen veel te lijden hadden en meermalen niet onbelangrijke nadeelen zijn teweeggebracht; in het bijzonder waren het de ongeschoeide Inlandsche militairen, die daarvan meer dan anderen hebben te lijden gehad; dit liep zoo erg, dat de expeditie-commandant voorstelde hen van schoeisel van Inlandsch model te voorzien, hetgeen echter door den toenmaligen commandant van het leger niet werd ingewilligd.

Vóór 1873 en na 1876 bevatten de in de dagorders voor het Indische leger voorkomende opgaven van gewon-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den, enz. geen omschrijving van bekomen wonden, zoodat men alleen over die jaren met volkomen zekerheid over de verhouding van bekomen randjoewonden tusschen Inlanders aan de eene zijde en Europeanen, Amboineezen en Afrikanen aan de andere zijde kan oordeelen.

Uit die opgaven nu blijkt o. m., dat op den 6en Januari 1874 bij de verovering van de groote Missigit te Atjeh 25 Europeanen en Amboineezen en 15 Inlanders randjoewonden bekwamen. Aan dat gevecht namen deel 11 Europeesche en Amboineesche compagnieën tegenover 3 Inlandsche compagnieën; de compagnieën hadden dien dag een gemiddelde sterkte van ongeveer 90 geweerdragenden, de Inlandsche waren echter het zwakste. Wanneer men van de sterkte der Inlandsche compagnieën het Europeesch kader afrekent, dan komt men tot de verhouding van 1:4 van blootsvoetsgaanden tot schoeiseldragenden, terwijl tusschen beide categorieën de bekomen randjoewonden zich verhouden als $1 : 1^2/_3$. Niet alleen dus dat de Inlanders der 2de en 3de compagnie van het linkerhalf 14de bataljon infanterie in het kreupelhout en door heggen en randjoes opgehouden, langzamer moesten marcheeren dan andere troepengedeelten en daardoor later de vijandelijke werken beklommen, maar zij bekwamen daarbij ruim $2^1/_2$ maal meer door randjoes gewonden dan de andere troependeelen, waarbij men dan nog in aanmerking moet nemen, dat één der aanwezige Inlandsche compagnieën slechts weinig in gevecht kwam, de randjoewonden bij de Europeanen meerendeels beenwonden en bij de Inlanders voetwonden waren.

Bij de operatiën tegen de vijandelijke stellingen in kam-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

pong Mibouw op 26 December 1875, waaraan deelnamen twee compagnieën barisan en een compagnie mariniers van 88 minderen, bekwamen 5 man randjoewonden, allen ongeschoeide Inlanders.

De merkwaardigste cijfers echter levert in dit opzicht de expeditie naar Ceram (Wahaai) in het jaar 1875 (dagorder No. 36); van de 34 minderen, welke daarbij gewond werden, bekwamen 26 man randjoewonden, allen Inlanders, met uitzondering van één Amboineesch ziekenoppasser, waarvan het nog de vraag is of hij tijdens zijn verwonding schoenen aan had.

Een ander merkwaardig voorbeeld tot besluit. Den 9den Februari 1885 rukte de majoor der infanterie D. Schäfer van Mandhor (Westerafdeeling van Borneo) uit naar Theo Thoe Kong, een versterkte positie der Chineesche opstandelingen, den vorigen dag door een patrouille ontdekt, met een colonne van 5 officieren en 176 minderen der infanterie, 1 officier en 21 minderen der artillerie met 2 bergkanons van 8 cM. en 2 mortieren van 12 cM., 1 officier van gezondheid met ambulance en 70 dwangarbeiders.

De infanterie bestond uit ongeveer 60 Europeanen en overigens Inlanders (Boegineezen) van het 5de bataljon; daar het wijders bekend was, dat de muitelingen op groote schaal gebruik maakten van randjoes, om daardoor de nadering hunner stellingen te bemoeilijken, waren alle Europeanen voor de voorhoede aangewezen.

Naar gelang men de vijandelijke positie naderde, werd het terrein moeilijker begaanbaar, zoodat de zijpatrouilles slechts zeer langzaam konden vooruitkomen; weldra stuitte

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de colonne bij een kromming van het gevolgde pad op een over een lengte van p. m. 70 M. aangebrachte versperring, bestaande uit verhakkingen en randjoe's, die bestreken werd uit een aan het einde daarvan opgeworpen versterking.

De vijand opende een hevig lilla- en geweervuur op de spits en de voorhoede, welke dit met eenige salvo's beantwoordden; daar de zijpatrouilles niet verder konden gaan en het vuur steeds aanhield, schoot er niet anders over, dan zoo spoedig mogelijk langs het gevolgde pad tot den stormaanval over te gaan, met het goede gevolg dat de vijand met overhaasting zijn stelling verliet en in het bosch verdween.

Bij die gelegenheid bekwam de colonne 16 gewonden, waaronder 11 door randjoe's; slechts één Europeaan bekwam een randjoewond, de overigen waren allen Inlanders, behoorende bij een sectie van den hoofdtroep, die tegen de order in, achter de Europeanen was mede gestormd.

De vorenstaande cijfers en feiten spreken zeker wel afdoende voor een groote bescherming door het schoeisel tegen randjoewonden en dus ook voor de noodzakelijkheid om Inlanders vooral te velde daarvan te voorzien.

Ook in het hoogst belangwekkende en boeiende verhaal van Stanley's laatste groote reis van drie jaren dwars door Afrika vindt men herhaaldelijk vermeld, dat de Inlanders veel van randjoewonden hebben te lijden gehad, terwijl al de tot de expeditie behoorende Europeanen daarvan bevrijd zijn gebleven.

Intusschen heeft men bij de thans in Indië aanhangige proeven terecht ingezien, dat het gebruik te velde van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schoeisel door Inlanders eerst dan aan het doel zal beantwoorden, wanneer zij door het gebruik in gewone omstandigheden daaraan gewend geraakt zijn en is men ook op grond van de vroeger opgedane ervaring uitgegaan van de stelling, dat de voor Europeesche voeten vervaardigde schoenen niet geschikt zijn voor Inlanders.

In Vóór-Indië draagt een vrij groot aantal Inlanders, méér bepaald in het Noordelijk gedeelte, schoeisel en ongetwijfeld is dit van eenigen invloed op de ondervinding, in het Britsch-Indische leger opgedaan omtrent het dragen van schoeisel door de Inlandsche troepen, die daarvan allen op eigen kosten door tusschenkomst der korpscommandanten worden voorzien, doch beslissend is die invloed niet, daar tal van Inlanders en onder anderen verreweg het grootste deel der Madras-troepen nimmer schoeisel hebben gedragen vóór de indiensttreding.

Al worden dan ook aan de Inlanders daar schoenen verstrekt van denzelfden vorm als die der Europeanen, zoo neemt dit toch niet weg, dat die ook daar niet in allen deele voor hen geschikt geoordeeld worden en dat o. a. de zoogenaamde Simlacommissie (een staatscommissie in 1879 benoemd om te rapporteeren over de organisatie enz. van het Eng. Ind. leger) in haar rapport reeds toen uitdrukkelijk wees op de noodzakelijkheid, om de schoenen voor Inlanders niet op Europeesche, maar op afzonderlijk daarvoor ontworpen leesten te doen vervaardigen.

In dien geest wordt thans ook bij ons gehandeld.

Dat overigens de zaak met niet al te grooten spoed behandeld wordt is verklaarbaar, wanneer men rekening houdt met de belangrijke geldelijke consequentie daarvan;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

immers de algemeene invoering van schoeisel ook voor Inlanders zal een uitgave ineens van minstens *f* 50,000 en een jaarlijksche vermeerdering van uitgaven van minstens *f* 100,000 ten gevolge hebben.

De daarmede te verkrijgen voordeelen moeten evenwel zeer belangrijk worden geacht, want behalve de reeds aangestipte, moet daartoe ook nog gerekend worden de verbetering in de tenue en het uiterlijk voorkomen; lieten deze toch reeds vroeger bij de Inlanders op bloote voeten veel te wenschen over, sedert de invoering van de nieuwe uniform komt dit, vooral in groot tenue, nog zooveel te meer uit en zijn die bloote voeten al heel weinig met de rest in overeenstemming; het verstrekken van schoeisel zou ook in dit opzicht een belangrijke verbetering zijn, ook omdat de soldaat zich daardoor niet onbelangrijk boven zijn omgeving en rasgenooten verheven zal gevoelen, welk gevoel den troep moreel zal versterken; men denke in dit opzicht slechts aan hetgeen de ondervinding daaromtrent bij de Amboineezen geleerd heeft.

Intusschen is het zaak reeds nu niet geheel uit het oog te verliezen, dat bij de algemeene invoering van schoeisel het tot nog toe bestaande onderscheid tusschen schoendragende en niet-schoendragende niet-Europeesche militairen dan zal ophouden te bestaan en het voorrecht tot nog toe door Afrikanen en Amboineezeu genoten, en door de laatstgenoemden vooral zoo op prijs gesteld, daarmede zal verdwijnen.

Het schijnt ons daarom noodzakelijk toe, dit voorrecht op andere wijze te bestendigen en zulks te eer, daar dit kan geschieden op een wijze die tot vermindering van uit-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gaven leidt, waarmede dus kan worden tegemoet gekomen aan de verhooging van uitgaven anderzijds.

Zooals reeds vroeger in het opstel over de uniform van het Indische leger gezegd werd, is men in Engelsch-Indië van meening dat helmen, chacots of kwartiermutsen niet geschikt zijn voor Inlanders en heeft men daar voor hen het nationale hoofdtooisel (tulband of hoofddoek in verschillende vormen en nuances) behouden.

Wie onze Inlandsche soldaten kent en ze in de nieuwe uniform gezien heeft, zal niet ontkennen dat die zienswijze inderdaad juist moet geacht worden, vooral wanneer men ze, zooals geschied is, voorziet van veel te groote helmen, z. g. n. verkleind door vernauwing van den binnenrand; het geheele hoofdtooisel wordt dan wanstaltig; ook de kwartiermuts is allerminst een hoofdtooisel dat een Inlander kleedt of op eenigerleiwijze beschut. Hoeveel beter en praktischer zou hij niet met een smaakvol nationaal Inlandsch hoofddeksel gekleed zijn, zonder dat de zindelijkheid daaronder zou lijden, terwijl het uiterlijk voorkomen, zooals de ondervinding in Britsch-Indië leert, daarbij zou winnen.

Zulk een regeling zou het vinden van een geschikt hoofddeksel voor de Europeanen gemakkelijker maken, tot groote vereenvoudiging en ook tot bezuiniging leiden.

Omtrent de thans in gebruik zijnde helmen zij opgemerkt, dat deze reeds nu ten laste van den lande aan herstellingen ongeveer evenveel gekost hebben als hun waarde aanvankelijk bedroeg en dat krachtens de opgedane ondervinding de drachttijd zeker op niet meer dan ongeveer 2 jaar zal kunnen gesteld worden.

Op grond van een en ander en voor de kwartiermuts

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

rekenende op een drachttijd van één jaar, komt men met behulp van de waarde der goederen zooals die is bepaald in de prijslijst, gearresteerd bij de Algemeene Order No. 48 van 1887 tot het resultaat, dat de thans in gebruik zijnde hoofddeksels per man jaarlijks den Staat ongeveer *f* 5 kosten; wanneer men deze bij de Inlanders door den hoofddoek verving, zou men zeker per hoofd jaarlijks *f* 3 uitsparen, of in het geheel ongeveer *f* 48000, zeker geen gering bedrag.

De Afrikanen en Amboineezen zouden dan den helm kunnen behouden en op die wijze evenals nu van de overige Inlanders onderscheiden kunnen blijven.

Die oplossing komt ons rationeel en ook noodzakelijk voor.

Laat ons ten slotte de hoop uitspreken, dat de thans met het schoeisel voor Inlanders in Indië aanhangige proeven zonder vertraging tot een bevredigend resultaat zullen leiden; dat dit inderdaad dringend noodig is, meenen wij in het vorenstaande aangetoond te hebben.

December 1890.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EEN NIEUW GEWEER VOOR HET INDISCHE LEGER.

De bewapening van het Nederlandsche leger met het naar het stelsel Vitali in een repeteerwapen getransformeerd infanterie-geweer is dezer dagen geheel voltooid of zal het althans spoedig zijn.

In verband daarmede dringt zich de vraag op, of ook de bewapening van het Indische leger niet moet worden verbeterd.

Ofschoon de toestanden, welke zich daar met het oog op de bewapening van mogelijke tegenstanders zouden kunnen voordoen, niet in dezelfde mate als zulks voor Nederland het geval was en is tot verbetering dringen, is het niettemin een feit dat reeds herhaaldelijk, ook in publieke geschriften, op verbetering dier bewapening is aangedrongen.

Vooral is dit het geval geweest sedert in 1887 in Nederland het besluit werd genomen, om de bestaande bewapening te transformeeren in repeteergeweren.

De eer om voor het eerst in een officieel stuk op den in Indië ter zake bestaanden toestand gewezen en op verbetering aangedrongen te hebben, komt toe aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bij de behandeling der Indische begrooting voor 1888 wees de commissie van rapporteurs van dat staatslichaam in haar voorloopig verslag betreffende die begrooting op het feit, dat de Minister van Oorlog bij zijn memorie van antwoord gelden aanvroeg tot verandering der Beaumont-geweren in repeteergeweren en het nut en de onmisbaarheid van dat verbeterde wapen aanwees, dat schier in alle landen werd ingevoerd.

Het komt — zoo drukte die commissie zich uit — hoogst wenschelijk voor, althans eenige bataljons van het Indische leger, en men heeft hier in de eerste plaats de in Atjeh aanwezige troepen op het oog, met repeteergeweren klein kaliber te wapenen. Bij gevechten — zoo werd gezegd — zooals die waarvan onlangs de mail de bijzonderheden mededeelde en waarbij de dapperheid en het élan onzer troepen opnieuw helder aan het licht kwam, zou dat verbeterde snelvurende wapen in groote mate onze meerderheid boven den vijand verhoogen.

Op die opmerking werd door den Minister van Koloniën in zijn memorie van antwoord gerepliceerd dat, zoodra eene keuze van het hier te lande aangenomen stelsel van repeteergeweren zou zijn gedaan, eenige getransformeerde geweren naar Indië zouden worden gezonden en met het legerbestuur aldaar in overleg zou worden getreden over de vraag, op welke wijze de transformatie van de Indische geweren zou zijn tot stand te brengen. Voor zoover zij in Europa moet geschieden — zeide de Minister — zal zij eerst kunnen plaats hebben na de verandering van de geweren van het leger hier te lande, dat met het oog op de invoering van repeteergeweren in andere landen van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Europa zeker nog meer dan het Indische leger behoefte daaraan heeft.

Het stond dus destijds in beginsel vast, dat het transformeeren der geweren van het Indisch leger naar volkomen dezelfde beginselen als de geweren van het Nederlandsche leger zou worden in overweging genomen.

Ook van andere zijde (*Militaire Spectator* No. 1 en 2 van 1889) is dat denkbeeld warm aanbevolen en uitvoerig, hoewel minder gelukkig, verdedigd.

Van verschillende zijden zijn evenwel tegen het bestaande voornemen bedenkingen gemaakt en in een opstel over het geweervraagstuk in Engeland en Nederlandsch-Indië, voorkomende in de afleveringen 7 en 8 van 1889 van het *Indisch Militair Tijdschrift* is uitvoerig op tot nog toe onweersproken gebleven gronden aangetoond, dat het volgens de bestaande voornemens transformeeren van de geweren der Indische infanterie een veel te dure en noodelooze maatregel zou zijn, die op zijn vroegst in vijf jaar zou kunnen ten uitvoer worden gebracht en dat na afloop daarvan de bewapening toch zou verouderd blijken en de noodzakelijkheid om alsdan tot een nieuwe bewapening over te gaan, toch daarmede niet zou zijn te ontgaan.

In dat opstel werd tevens, met verwijzing naar den toestand elders, aangegeven in welke richting naar eene nieuwe bewapening van het Indische leger moest worden gezocht n. l. door een onderzoek in te stellen naar een geheel nieuw repeteergeweer met een kaliber van ongeveer 8 mM.

Het eenmaal ter sprake gebrachte denkbeeld bleef nu niet rusten en reeds het voorloopig verslag van de commissie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van rapporteurs der Tweede Kamer betreffende de Indische begrooting voor 1890 kwam daarop terug door den Minister van Koloniën op te merken, dat de Regeering, die toen bezig was de troepen hier te lande te doen oefenen in het gebruik van een verbeterd geweer, goed zou doen indien zij allereerst het leger in Atjeh van die snelladers voorzag, terwijl al verder werd gewezen op de wenschelijkheid om ten opzichte onzer wapening in Indië op de hoogte van den tijd te blijven.

De vraag werd gesteld, of de bij het Indische leger gebruikte geweren wel voldoende waren en niet behoorden vervangen te worden door lichter geweren van kleiner kaliber, waardoor dan ook andere bajonetten zouden kunnen verkregen worden, daar men omtrent de bestaande vernomen had, dat ze zeer gebrekkig waren.

In zijn memorie van antwoord gaf de Minister van Koloniën op de gemaakte opmerkingen en gedane vragen te kennen, dat met het oog op de gestadige mutatiën in het personeel der bezetting van Atjeh, het denkbeeld om voorshands alleen die bezetting van de in Nederland aangenomen repeteergeweren te voorzien, weinig aanbevelenswaardig voorkwam. Vooral — zoo zeide Z. E. — nu er eerst onlangs een infanterie-schietschool in Indië is opgericht, is er reden te meer om de invoering van een nieuw vuurwapen, als deze wenschelijk blijkt te zijn, deugdelijk met behulp dier inrichting te doen voorbereiden.

Men vergete niet — zoo werd verder aangevoerd — dat het repeteergeweer, hoe geducht dit wapen ook moge zijn in de handen van den Europeeschen aan strenge vuurdiscipline gewenden soldaat, nog niet dadelijk gezegd kan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden een even doeltreffend weermiddel te zijn voor den Inlandschen soldaat, die van nature dikwijls reeds geneigd is tot munitie-verspilling. Ook moet in aanmerking genomen worden, dat het vooral te Atjeh weinig voorkomt dat men staat tegenover een aanzienlijk aantal zichtbare vijanden, waarop een snelvuur uit repeteergeweren een groote uitwerking kan hebben. Dáár vooral is het van belang, dat de militairen niet te uitsluitend op hun geweren als vuurwapens vertrouwen, maar ze ook als stootwapens weten te gebruiken tegen aanvallen met den klewang.

Evenwel — zoo verklaarde de Minister ten slotte — bij de onderhandelingen met den uitvinder van het thans hier te lande aangenomen stelsel van repeteergeweren is door den Minister van Oorlog rekening gehouden met de eischen, die hem eventueel door de Nederlandsche Regeering zouden zijn te stellen in het belang eener spoedige toepassing van zijn vinding ook in de Nederlandsche Koloniën.

Op de opmerking betreffende de bajonet verklaarde de Minister geen klachten ontvangen te hebben, die tot vervanging ervan zouden moeten leiden. Dat die zeer gebrekkig zoude zijn, meende Z. E. beslist te kunnen weerspreken, al ware het alleen op dezen grond, dat de bajonet dezelfde is die bij het leger hier te lande gebruikt wordt; zeer ernstig was die tegenspraak dus niet en ook niet logisch, daar met die redeneering de bij talrijke gelegenheden in bajonetgevechten opgedane ondervinding in Indië ter zijde gesteld werd voor wellicht theoretische bespiegelingen in Nederland, alwaar met de tegenwoordige bewapening nog nimmer de bajonet werkdadig is gebruikt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bij de openbare beraadslagingen over de begrooting in de zitting van 4 December 1889 kwam dan ook de o. m. door zijne grondige en hoogst belangwekkende studiën en werken op tactisch gebied bekende afgevaardigde Rooseboom op die zaak terug, weerlegde op zaakkundige wijze de door den Minister van Koloniën betreffende de bewapening der infanterie gemaakte opmerkingen en kwam vooral op tegen het blijkbare voornemen om zich bij invoering van snelvurende geweren voor het Indische leger voor de levering te wenden tot de firma de Beaumont.

In de eerste plaats toonde hij aan dat dit geen aanbeveling verdiende, omdat reeds gebleken was, dat die firma belangrijk was achtergebleven in haar verplichting tot levering voor het Nederlandsche leger, maar vooral omdat ook hij op door hem aangegeven gronden van meening was, dat de voor het Nederlandsche leger aangenomen overgangsbewapening te duur en niet wenschelijk was.

Hij wees er o. m. op, dat men in Nederland ongetwijfeld al spoedig zou overgaan tot het invoeren van een geweer van kleiner kaliber en dat men juist dat voor Indië noodig had; ook op de gebreken van vorm, inrichting en hoedanigheid van de bajonet werd door hem nader gewezen.

Omtrent een en ander werd door den Minister van Koloniën weinig van beteekenis geantwoord; Z. E. zeide bij die gelegenheid, niet genoegzaam op de hoogte te zijn om de meerdere of mindere waarde van een ander geweer te kunnen beoordeelen maar de wenken van den heer Rooseboom en anderen ontvangen gaarne bereid te zijn aan het oordeel van den commandant van het leger te onderwerpen en tevens gaarne te zullen gebruik maken van den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wenk ten opzichte van het geweer, geleverd door den fabrikant de Beaumont.

Hiermede eindigde voorloopig de zaak, zonder dat het bepaald bleek of van het denkbeeld van eene transformatie van de geweren in Indië naar het voorbeeld in Nederland gegeven al of niet was afgezien; dat intusschen het voornemen op den achtergrond was getreden, bleek daaruit, dat van het ten vorige jare kenbaar gemaakte plan om eenige getransformeerde geweren naar Indië te zenden, ten einde de quaestie aldaar te doen overwegen, thans niet meer gerept werd.

Blijkt dus uit het voorgaande dat volgens de mededeelingen, door den Minister van Koloniën in de Tweede Kamer gedaan bij gelegenheid van de behandeling der Indische begrooting voor 1890, het vroeger kenbaar gemaakte voornemen, om eenige getransformeerde geweren naar Indië te zenden, ten einde daar te doen overwegen in hoeverre die transformatie ook op de Indische geweren zou kunnen worden toegepast, op den achtergrond was getreden, een jaar later bleek dat, zooals trouwens kon verwacht worden, dit denkbeeld geheel ter zijde was gesteld.

Eenige maanden geleden meldden n.l. de Indische bladen, dat de gouverneur van Atjeh een voorstel had gedaan om de Indische infanterie te bewapenen met repeteergeweren van een kaliber van 8 mM. en eenigen tijd daarna, dat de commandant van het leger en de Gouverneur-Generaal zich met dat voorstel hadden vereenigd en den Minister van Koloniën verzocht hadden eenige der nieuwste geweren over te zenden voor eene proefneming.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Deze berichten vermeldende in de zitting der Tweede Kamer van 12 December 1890 bij gelegenheid der behandeling van de Indische begrooting voor 1891, vroeg de afgevaardigde Rooseboom aan den Minister van Koloniën of zij overeenkomstig de waarheid waren.

In dat geval meende die afgevaardigde de aandacht te moeten vestigen op het feit, dat de Minister van Oorlog bij zijn memorie van antwoord op de oorlogsbegrooting geld had aangevraagd voor de aanschaffing van klein-kaliber geweren voor het nemen van proeven door het Nederlandsche leger, daarbij voegende dat het hem wenschelijk voorkwam die aangelegenheid door de Ministers van Oorlog en Koloniën gezamenlijk te doen behandelen, omdat z. i. het Nederlandsche en het Indische leger, zoo eenigszins mogelijk, om verschillende redenen dezelfde geweren moeten hebben.

In verband daarmede gaf hij den Ministers in overweging, de proeven met die geweren te doen nemen door gecommitteerden uit het Nederlandsche en het Indische leger.

Nadat ook de afgevaardigde Van Vlijmen verklaard had zich met de gemaakte opmerkingen te vereenigen, antwoordde de Minister van Koloniën, het verzoek ontvangen te hebben om verschillende klein-kaliber geweren naar Indië te zenden en dat verzoek te hebben overgebracht aan den Minister van Oorlog, die — daar Zijn Excellentie bij de zitting aanwezig was — wellicht genegen zou zijn het antwoord te geven op de vraag, wat in deze diende te geschieden.

De Minister van Oorlog deelde daarop mede, dat uit Indië gevraagd was om een zeker getal klein-kaliber geweren

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van verschillend stelsel, ten einde daarmede te Meester-Cornelis een voorloopig onderzoek in te stellen en kennis te verkrijgen van hetgeen ten deze in Europa wordt verricht en den Minister van Koloniën te hebben aangeraden om zich hierin te bepalen tot een beperkt aantal stelsels en zulks in verband met de uitkomsten van de in Nederland genomen proeven.

Onder aanteekening, dat dit slechts een voorloopige maatregel was, zeide de Minister eenvormigheid van geweer voor Nederland en Indië eveneens wenschelijk te achten en verklaarde er geen bezwaar tegen te hebben, enkele officieren van het Indische leger de proeven met de geweren klein-kaliber te doen bijwonen, daarbij voegende dat daarover op dat oogenblik overleg plaats had tusschen de departementen van Oorlog en Koloniën.

De Minister zeide voorts er op te rekenen, dat de te nemen proeven op groote schaal tot een keuze voor een nieuw geweer zullen leiden, zoowel wat kaliber, als wat stelsel en buskruitsoort aangaat en dat alsdan gelegenheid zal bestaan om te overwegen of voor Indië hetzelfde geweer zou kunnen worden aangenomen; Z. E. gaf daarbij de verzekering, dat in deze ook voor Indië belangrijke zaak ten volle op zijne medewerking zou kunnen worden gerekend.

Daar de Minister van Koloniën omtrent die aangelegenheid niets naders in het midden bracht, mag worden aangenomen, dat Z. E. zich met het gesprokene, althans in beginsel, vereenigde en dus ook dat van uitzending van getransformeerde geweren thans gelukkig geen sprake meer is.

Het is dus voor Indië van belang te weten, in welk stadium thans het onderzoek naar een nieuw repeteer-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geweer klein-kaliber met rookvrij buskruit in Nederland verkeert.

Reeds in de memorie van antwoord op het voorloopig verslag van de commissie van rapporteurs betreffende het VIIIste hoofdstuk (Oorlog) van de staatsbegrooting voor 1890 had de Minister van Oorlog op een desbetreffende vraag verklaard, dat reeds geruimen tijd proeven aanhangig waren in de richting van een geweer van kleiner kaliber, zoo mogelijk met rookvrij buskruit en ofschoon in die zaak vooral overhaasting vermeden diende te worden, waren die proeven toch zoo ver gevorderd, dat men in die aangelegenheid, indien zulks noodig mocht wezen, vrij spoedig tot een beslissing zou kunnen komen.

Naar aanleiding van die mededeelingen bracht de commissie van rapporteurs der Tweede Kamer betreffende het wetsvoorstel tot verhooging van hoofdstuk VIII der staatsbegrooting voor 1889, den 11den Mei 1890 ingediend, de zaak in haar voorloopig verslag opnieuw ter sprake, waarop de Minister van Oorlog in zijn memorie van antwoord in zeer uitvoerige beschouwingen trad omtrent de moeielijkheden bij de proeven ondervonden, die met het oog daarop slechts langzaam konden vorderen; opnieuw meende Z. E. er op te moeten wijzen dat in deze aangelegenheid met groote bedachtzaamheid en omzichtigheid te werk moest worden gegaan en dat vooral in het oog gehouden moest worden, dat de toestand in Nederland veel ongunstiger dan elders was.

De verzekering werd bij die gelegenheid gegeven, dat op die belangrijke zaak de aandacht steeds gevestigd bleef, zoodat zelfs de directeuren van de buskruitfabriek te Muiden er

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

reeds op bedacht waren om zich, zoodra noodig, voor de fabrikage van het nieuwe kruit te kunnen inrichten.

Bij gelegenheid van de behandeling van het den 17den September 1890 ingediende voorstel tot verhooging van hoofdstuk VIII der staatsbegrooting voor 1890 als een gevolg van de verlenging van den diensttijd voor de ingelijfden bij de militie te land der lichtingen van 1884 en van 1885, zeide de Minister van Oorlog in antwoord op eene vraag omtrent het bewapeningsvraagstuk, dat men voortging met ijver naar het zoeken eener oplossing te streven en dat z. i. ook het rookvrij buskruit in de getransformeerde geweren zou kunnen gebruikt worden.

Bij de behandeling van het VIIIste hoofdstuk der staatsbegrooting voor 1891, kwam de zaak opnieuw op het tapijt; op eenige vragen daaromtrent door de commissie van rapporteurs uit de Tweede Kamer in haar voorloopig verslag gedaan, antwoordde nu de Minister van Oorlog in hoofdzaak met de verwijzing naar een nieuw bij de memorie van antwoord opgebracht artikel der begrooting luidende:

„Kosten, vallende op de aanschaffing den aanmaak en de beproeving van geweren van verkleind kaliber, met daarbij behoorende verwisselstukken en munitiën ƒ 18,000."

In de toelichting van dat artikel deelde de Minister van Oorlog mede, dat reeds herhaaldelijk van de zijde der Tweede Kamer was aangedrongen op de noodzakelijkheid der invoering van een geweer van verkleind kaliber en dus de noodzakelijkheid van den voorgestelden maatregel niet behoefde te worden aangetoond, ook omdat andere legers daarmede reeds gewapend waren of spoedig zouden zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De genomen proeven — zoo deelde de Minister verder mede — waren thans zoover gevorderd, dat het besluit genomen was om door een beproeving op groote schaal bij het wapen der infanterie te doen beslissen in hoeverre een der stelsels in de handen van den troep als volkomen doeltreffend kon aangemerkt worden, waartoe het noodig was van een paar stelsels een aantal geweren te doen aanmaken.

Het aangevraagde crediet van *f* 18,000 kwam den Minister voldoende voor tot het doen aanmaken van een paar honderd nieuwe geweren, voor het aanschaffen van de daarvoor noodige munitie en tot het bestrijden van alle kosten der beproeving; bij lateren aanmaak in het groot zou de prijs per geweer geringer kunnen zijn.

Daar dit crediet den Minister van Oorlog is toegestaan is het te verwachten, dat het onderzoek met kracht zal worden voortgezet en dat men spoedig voor Nederland zal kunnen komen tot een goede keuze van een nieuw repeteergeweer klein kaliber, met rookvrij buskruit; overeenkomstig de door den Minister gedane toezegging zal er dan gelegenheid zijn om te overwegen of het voor Nederland gekozen geweer ook voor Indië zal kunnen dienen.

Naar het ons voorkomt heeft de afgevaardigde Rooseboom den besten weg aangegeven die voor het te houden onderzoek zal moeten gevolgd worden, n. l. door gecommitteerden van het Nederlandsche en het Indische leger.

Alhoewel dit niet bepaald gezegd is, schijnt het toch in de bedoeling te liggen in dien geest te handelen, zoodat er alle kans bestaat dat bij het nemen eener eerlang

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te verwachten beslissing ook op de behoeften van het Indische leger zal worden gelet. [1])

Daarmede zal dan wel de zaak niet definitief beslist zijn, daar een nader in Indië voortgezet onderzoek ten opzichte van de munitie dan nog zal noodig blijken, maar er zal toch een belangrijke stap in de goede richting meê gedaan zijn.

---

[1]) In verschillende dagbladen is sedert het bericht opgenomen, dat door den Minister van Koloniën eene commissie is benoemd tot het bijwonen van de onderhanden proeven en tot het in verband daarmede bestudeeren van het geweervraagstuk voor het Indische leger.

Januari 1891.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HET VERVOER TE WATER VAN MILITAIRE PASSAGIERS EN GOEDEREN IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Sedert 1 Januari 1891 heeft de Nederlandsch-Indische Stoomvaart-Maatschappij opgehouden te bestaan en geschiedt het vervoer van particuliere en gouvernements passagiers en goederen te water in den Nederlandsch-Indischen archipel door de schepen van de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij, overeenkomstig de voor de bediening van de paketvaart in den archipel gedurende de jaren 1891 tot en met 1905 vastgestelde voorwaarden.

De nieuwe toestand heeft dus nog te kort gewerkt om over de bestaande regeling in vergelijking met de vroegere een op de practijk gegrond oordeel te kunnen uitspreken, zoodat men zich voorshands tevreden moet stellen de bepalingen van de overeenkomst, welke den tegenwoordigen toestand beheerscht, te vergelijken met die welke vroeger gegolden hebben en de gevolgen daarvan, zooals die zich in de practijk hebben voorgedaan; zulk een vergelijking is echter belangrijk genoeg om de moeite te loonen.

Men zal zich zeker nog levendig den strijd herinneren, welke aan het sluiten van het tegenwoordig contract met de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij is vooraf gegaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wij herinneren ons zeer goed dat zoodra de voorwaarden gepubliceerd waren, waarop de Regeering zich destijds bereid verklaard had een overeenkomst voor het vervoer van gouvernements-passagiers en goederen in den Indischen archipel aan te gaan, het geheele personeel van de Nederlandsch-Indische Stoomvaart-Maatschappij in Indië als om strijd betoogde, dat geen maatschappij te vinden zou zijn bereid om op dien voet een verbintenis aan te gaan; niet lang evenwel nadat in beginsel was uitgemaakt dat de concessie aan een Nederlandsche onderneming zou ten deel vallen, werd in Nederland door belanghebbenden hemel en aarde bewogen om de Regeering er toe te krijgen op de gestelde voorwaarden het contract met de Nederlandsch-Indische Stoomvaart-Maatschappij te verlengen.

Tal van redenen, de eene al merkwaardiger dan de andere, werden daarvoor aangevoerd; zoo werd o. a. beweerd dat het niet met de goede trouw overeenkwam, die maatschappij, welke zoo groote diensten aan den staat bewezen had, in den steek te laten en dit gold n. b. een bijna geheel Engelsche maatschappij met een uitsluitend Engelsche te Londen gevestigde directie, welke door haar contract aan den Nederlandschen Staat schatten verdiend had. Ook de bewering dat die maatschappij vooral het departement van Oorlog in Indië zulke groote diensten had bewezen, dat op dankbaarheid van die zijde wel mocht gerekend worden, liet men luid klinken en vergat daarbij geheel, dat al was het feit juist — wat o. i. volstrekt niet boven gegronden twijfel verheven is — die Maatschappij zich voor de bewezen diensten met grof geld had laten betalen en alleen door het vervoer van militaire passagiers

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in staat gesteld was geworden tot het uitkeeren van zeer hooge dividenden, een omstandigheid die juist bij haar dankbaarheid voor het genotene zou mogen doen veronderstellen.

Al die pogingen echter, van meer of minder belanghebbende zijden gesteund, hebben gelukkig niet mogen baten; het gezond verstand en het nationaal belang behielden de overhand en de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij kwam tot stand.

Dat alles heeft echter thans slechts waarde als geschiedenis, maar wat nog wel eens in herinnering mag gebracht worden, zijn de vele klachten zoowel van particulieren aard, als betreffende het vervoer van mindere militairen, welke zich vooral in de laatste jaren van het bestaan der Ned. Ind. Stoomvaart-Maatschappij van verschillende zijden tot zelfs in Nederlandsche couranten herhaaldelijk hebben doen hooren, klachten die weerklank hebben gevonden bij het Nederlandsch werkliedenverbond, dat daarin aanleiding vond te beweren, dat de Nederlandsche werklieden gelijk hadden met hun broeders en zonen af te raden als soldaat naar Indië te gaan, daar o. m. de militairen aan boord op hoogst onvoldoende wijze werden gevoed en behandeld.

Den 1sten Februari 1887 kwam dit onderwerp bij gelegenheid van een voordracht van den gepensionneerden majoor Kielstra over artikel 183 van het toen aanhangige ontwerp der gewijzigde Grondwet in het Indisch genootschap te 's-Hage ter sprake; het was de heer Wijnmalen, die daarop de aandacht vestigde en de wenschelijkheid tot verbetering uitsprak. De mede ter vergadering aanwezige gepensionneerde kolonel Van Zuylen achtte zich bij die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gelegenheid geroepen, op grond van zijn ondervinding, de overdreven voorstellingen daaromtrent in de dagbladen verspreid tegen te spreken en te verzekeren, dat de wijze van vervoer aan boord der schepen nog zoo slecht niet was. Toen echter van die geruststellende verklaring acte werd genomen, begreep de heer Van Zuylen zeker zich op eenigszins gevaarlijk terrein te bewegen en verduidelijkte zijn bedoeling in dien zin, dat naar zijn meening de soldaat in Indië goed vervoerd werd, indien allen hun plicht deden, indien de booten niet overladen werden, indien de maatschappij haar verplichtingen behoorlijk nakwam en indien op de naleving dier verplichtingen behoorlijk toezicht werd gehouden, alle restricties, die natuurlijk aan zijn geruststellende verklaringen alle waarde ontnamen, daar de aangeheven klachten niet alleen golden den toestand zooals die zijn kon, maar ook zooals die feitelijk bestond.

Ongeacht die geruststellende mededeeling van den heer Van Zuylen kunnen wij dan ook op grond van persoonlijke ondervinding verklaren, dat al waren de aangeheven klachten niet altijd van overdrijving vrij te pleiten, zij volstrekt niet zonder grond waren en meermalen tot een officieel onderzoek hebben geleid; meestal waren zij het gevolg van het niet volledig of naar behooren opvolgen van de bestaande voorschriften, zonder dat dit tengevolge van de onvoldoende regeling ten laste van bepaald daarvoor aangewezen autoriteiten kon worden gebracht, maar anderdeels waren zij een gevolg van regelingen en omstandigheden, waaraan volgens het met de Ned. Ind. Stoomvaart-Maatschappij bestaande contract niets te ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

anderen was en alleen die maatschappij aansprakelijk kon worden gesteld.

Het kan thans weinig nut meer hebben na te gaan in welk opzicht de vroegere bepalingen te wenschen overlieten, maar ter vergelijking met den thans bestaanden toestand moge er toch op gewezen worden, dat de passagiers 3de klasse (Europeesche korporaals en soldaten) zich moesten vergenoegen met een geschikte slaapplaats „tusschendeks" en die der 4de klasse (Inlandsche korporaals en soldaten) slechts met een geschikte ligplaats, hetzij „tusschendeks of bij korte reizen, mits behoorlijk tegen de zon, regen en wind beschut, „bovendeks" en dat de voeding zich bepaalde tot rijst, dingding, gedroogde visch, gezouten vleesch of spek en hard brood, een en ander op Koninklijke wijze *naar genoegen*, met jenever, koffie, thee, sambal en zout, echter zonder dat omtrent de hoedanigheid dier voedingsmiddelen aan eenigen eisch behoefde voldaan te worden, terwijl van het verstrekken van versch brood, versch vleesch of groenten geen sprake was.

Maar wat wel het ergste was, omtrent bijzondere maatregelen rakende de ligging en verpleging van zieken aan boord van stoomschepen was niets bepaald.

Toen indertijd voor den overvoer van zieken van Atjeh naar Padang twee afzonderlijk daarvoor tegen grof geld van de Ned. Ind. Stoomvaart-Maatschappij ingehuurde zieken-transportschepen in de vaart waren, had men het in de hand dat vervoer met de daarvoor noodige zorg te regelen, maar sedert het ophouden van dien maatregel moesten alle zieken met de gewone passagiersbooten worden overgebracht en men kon voor hen niets meer vorderen dan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor gewone passagiers was toegestaan; het is dus volkomen begrijpelijk dat juist uit dien hoofde talrijke en zeer gegronde klachten opgesierd en met de noodige overdrijving hun weg vonden naar de dagbladen.

Het is dan ook niet een van de minst belangrijke verbeteringen door de met de Paketvaart-Maatschappij gesloten overeenkomst verkregen, dat in de ligging en verpleging van zieken aan boord der schepen beter dan vroeger voorzien wordt; aan ernstig zieke passagiers van de derde of vierde klasse moeten thans van zuiver beddegoed voorziene ziekenkotten worden verstrekt, die opgehangen worden in eene tusschendeks met zeildoek of ander licht materiaal afgeschoten ruimte.

Al verder is voorgeschreven dat aan alle zieke gouvernementspassagiers op aanwijzing van de daartoe bevoegde officieren van gezondheid de noodige ziekenkost moet worden verstrekt, waarvan de soort en de hoeveelheid zooveel mogelijk worden geregeld in overeenstemming met de vastgestelde (militair tarief No. 30 *Staatsblad* 1876 No. 92) of nader vast te stellen voeding der lijders in de militaire ziekeninrichtingen, terwijl behalve de artikelen op dat tarief voorkomende, aan boord van elk stoomschip steeds aanwezig moet zijn een voldoende voorraad Semarangsche of Hollandsche beschuit, geconserveerde melk, bouillon, poedercho-colade, bessensap, roode Bordeaux-wijn, portwijn en cognac, ter verstrekking aan de zieken.

Ook is thans bepaald dat steeds zoo mogelijk ijs voor de zieken beschikbaar moet zijn, waartoe, behalve ten aanzien van de schepen, die van een goed werkende installatie tot het maken van ijs zijn voorzien, op plaatsen waar ijs

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verkrijgbaar is, daarvan steeds een bekwame hoeveelheid moet worden aangeschaft, welke hoeveelheid tot voor minstens drie dagen na het vertrek van zoodanige plaatsen voldoende zal moeten zijn.

Eindelijk kan in sommige gevallen, ter beoordeeling van den oudst aanwezigen officier van gezondheid van de militaire afdeeling, het gewest of de plaats, de voorraad ziekenkost en ijs door dezen vóór het vertrek der schepen geregeld worden, terwijl ten slotte de eisch is gesteld, dat alle levensmiddelen en dranken van goede qualiteit en voor zooveel de conserven betreft, van bekende Nederlandsche of Nederlandsch-Indische merken moeten zijn.

Men kan dus inderdaad zeggen dat voor het ziekenvervoer uitstekend is gezorgd en dat klachten daaromtrent in den vervolge niet meer behoeven voor te komen, hetgeen zeker, vergeleken bij vroeger, een zeer groote verbetering is.

Doch ook voor de gezonden is thans beter dan vroeger gezorgd.

In de eerste plaats is ook voor passagiers 4de klasse (Inlandsche korporaals en minderen) evenals reeds vroeger voor die der 3de klasse, de eisch gesteld, dat zij moeten kunnen beschikken over een geschikte plaats om te slapen tusschendeks.

Maar wat wel het voornaamste is, de voeding aan boord is belangrijk verbeterd; zoowel de Europeesche als de Inlandsche soldaten worden thans gevoed volgens een tarief dat voor een behoorlijke afwisseling zorgt, waarin versch vleesch, brood en versche groenten een behoorlijke plaats innemen en dat inderdaad gezegd kan worden aan alle redelijke eischen te voldoen, terwijl o. m. de bepaling is

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gemaakt dat op de dagen dat verblijf wordt gehouden op en op den dag van vertrek van een plaats waar, in verband ook met het uur van aankomst en den duur van het verblijf aldaar, de na te noemen artikelen verkrijgbaar zijn, zoomede op den dag volgende op dien van vertrek van zoodanige plaats steeds versch brood, versch rund- of buffelvleesch en versch varkensvleesch verstrekt wordt, de drie laatstgenoemde artikelen voor zoover zij op de bedoelde dagen volgens tarief verstrekt moeten worden.

Onder de vele verbeteringen verkregen door de voorwaarden van het met de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij gesloten contract voor het vervoer te water van gouvernementspassagiers en goederen in Nederlandsch-Indië gedurende de jaren 1891 tot en met 1905 moet ongetwijfeld ook gerekend worden de aan die maatschappij opgelegde verplichting om voor gouvernementsrekening overgevoerd wordende paarden, lastdieren en vee te stallen, te voederen en te drenken volgens nader door den Gouverneur-Generaal, na met haar gehouden overleg, te geven voorschriften; die weet en gezien heeft hoe vroeger het vervoer over zee geschiedde van Rijks- en officierspaarden, zal de goede beteekenis van dit voorschrift naar waarde weten te schatten.

Ook de nadere bepalingen daaromtrent getroffen bij Gouvernements besluit dd. 30 Mei 1890 No. 44 § b zijn over het geheel zeer goed te noemen. De stalling aan boord moet zoodanig ingericht zijn, dat de ingescheepte dieren gedurende den overvoer voldoende beschut zijn tegen de warmte der machinekamer en voorts tegen zonnehitte, regen, wind en overkomend zeewater; zij moet geplaatst

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden op het kuildek of bovendek en slechts bij uitzondering tusschendeks of in het ruim. Voor trajecten van hoogstens twee dagen mag van losse stallen (boxes) worden gebruik gemaakt; in andere gevallen moeten de noodige vaste stallen van 1 à 1.2 M. breed aan dek getimmerd worden, met lantierboomen van glad geschaafd hout of bamboe tusschen elke twee paarden of muildieren en met stevig bevestigde houten bakken voor het voederen, terwijl om het uitglijden der paarden te voorkomen, het dek in de stallen van de noodige sassaks moet voorzien worden.

Omtrent de hoedanigheid en den vooraad van de fourages, het voederen en drenken, de noodzakelijke gereedschappen enz. zijn thans zeer goede bepalingen getroffen, terwijl al verder is voorgeschreven, dat bij het in- en ontschepen, de verzorging, het schoonmaken der stallen, de inrichting dier stallen als anderszins zooveel mogelijk moeten worden opgevolgd de aanwijzingen, welke in het belang van de behoorlijke verzorging en de veiligheid der overgevoerd wordende dieren worden gegeven door de eigenaars of personen, die met het bevel over de geleiders der dieren zijn belast.

Al die voorschriften rakende aangelegenheden, waarin men vroeger geheel van het bon plaisir der scheepsgezagvoerders afhankelijk was, zijn inderdaad evenzoovele verbeteringen, die de practici naar waarde weten te schatten.

Is dus over het algemeen de toestand, vergeleken bij den tijd van de Nederlandsch-Indische Stoomvaart-Maatschappij, inderdaad belangrijk verbeterd en moeten dus de daardoor veroorzaakte hoogere uitgaven geenszins, zoo als wel eens beweerd wordt, nutteloos geacht worden,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niet te ontkennen is het dat in deze aangelegenheid nog volstrekt niet het laatste woord gesproken is en dat ten opzichte van den overvoer van mindere militairen nog niet geheel zulk een toestand is verkregen als bereikbaar schijnt.

Zoo blijft de moeilijkheid bestaan wat men te verstaan heeft door voldoende ruimte voor een geschikte plaats om te slapen tusschendeks, daar zulk een uitdrukking nog al rekbaar en zeker voor verschillende uitleggingen vatbaar is.

Wel is waar is bij artikel 16 van het Indisch *Staatsblad* No. 133 dd. 22 Juli 1887 (later vervangen door artikel 5 van het Indisch *Staatsblad* No. 161 dd, 4 Augustus 1890) bepaald, dat in het logies tusschendeks, bestemd voor dekpassagiers, die recht hebben op een verblijf tusschendeks, voor elken passagier beschikbaar moet zijn een oppervlakte van minstens 0,84 M². en een ruimte van 1,53 M³., terwijl de afstand van het dek tot den onderkant der balken van het bovendek niet minder dan 1,72 M. mag zijn en ieder dekpassagier moet kunnen beschikken over een oppervlakte van 0.37 M. op het opperdek, maar zonder verdere aanwijzing daaromtrent kan hierop door de bevoegde autoriteiten geen contrôle worden uitgeoefend.

Wat echter wel mogelijk is en dan ook zeker dient te geschieden is, dat bij het Departement van Oorlog met behulp van die gegevens wordt vastgesteld het maximum-aantal passagiers 3de en 4de klasse dat met elk schip overgevoerd mag worden; alleen op die wijze kan tegen overvulling der schepen, welke vroeger zoo dikwijls voorkwam, afdoende worden gewaakt en het middel daartoe ligt voor de hand.

Een leemte in het contract is het, dat het toezicht op

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de hoedanigheid van de voedings- en genotmiddelen tot het bereiden van het eten gebezigd niet voldoende verzekerd is, waardoor de gelegenheid gemist wordt om een goede voeding afdoende te waarborgen. Wel is waar zegt art. 35 van de overeenkomst dat de Regeering zich het recht voorbehoudt van inspectie en onderzoek van de scheepsruimte, de proviand, de diploma's van gezagvoerders, stuurlieden en machinisten op de wijze als haar nuttig en noodig voorkomt, waarbij nog bepaald is dat het legerbestuur bij deze inspectie zal vertegenwoordigd worden, maar een dwang- of strafmiddel om een goede hoedanigheid van de proviand te verzekeren, buiten de boeten voor gegronde reclames over de voeding, bestaat niet, hetgeen te vreemder is, wanneer men bedenkt, dat bij inhuring van stoomschepen door de Regeering het beding is gemaakt, dat zij op de wijze welke haar goeddunkt een onderzoek kan doen instellen naar de hoedanigheid en hoeveelheid der aanwezige levensmiddelen (waaronder drinkwater) en indien uit dat onderzoek blijkt, dat een en ander onvoldoende zijn, zonder verdere formaliteiten daarin kan doen voorzien op kosten en risico der maatschappij, die alsdan een boete verbeurt van hoogstens 25 pCt. van het voor haar rekening ingekochte en voorts, dat ten opzichte van de aan boord aan de paarden te verstrekken artikelen de bepaling is gemaakt, dat zij moeten zijn van goede hoedanigheid en overigens voldoen aan de eischen, welke daarvoor zijn gesteld bij de algemeene voorwaarden van leveringen ten behoeve van het Departement van Oorlog.

Nu dergelijke bepalingen in gewone omstandigheden niet bestaan, blijft men tot zekere hoogte afhankelijk van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de maatschappij, welker belang intusschen medebrengt ook in dit opzicht klachten te voorkomen.

De noodzakelijke aanvulling van de getroffen regelingen voor het troepenvervoer ligt natuurlijk in behoorlijk toezicht en contrôle op het nakomen der voorschriften, want zonder deze zijn zelfs de beste voorschriften nutteloos; de vraag is dus of de wijze waarop dat toezicht is en wordt geregeld en uitgeoefend, inderdaad voldoende is te achten en of daardoor gegronde klachten kunnen worden voorkomen.

Die vraag moet naar het ons toeschijnt ontkennend beantwoord worden en de ondervinding is daar, om dat aan te toonen.

De voorbereiding en het administratief toezicht zijn in handen van de V^de^ Afdeeling van het Departement van Oorlog, anders gezegd van de militaire administratie, terwijl het technisch-tactisch toezicht wordt uitgeoefend door plaatselijke en plaatselijke militaire commandanten, plaatselijke adjudanten of als zoodanig fungeerende officieren en transportcommandanten aan boord.

Dit laatste nu is vooral daarom onvoldoende, omdat de verantwoordelijkheid, welke door verschillende autoriteiten wordt gedragen niet behoorlijk is omschreven, onvoldoende is begrensd, bij verschillende gelegenheden van de eene op de andere autoriteit wordt overgedragen en vooral omdat niet zelden tijd en middelen ontbreken voor een behoorlijk onderzoek, het voorkomen van of het onderzoek naar ongerechtigheden.

Dat alles zou kunnen veranderen door, evenals de permanente militaire spoorweg-commissie in Nederland, een permanente commissie in het leven te roepen tot voorbe-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIKINDONESIA

reiding, bestudeering en behandeling van alles wat het troepenvervoer te water betreft. Die commissie zou moeten staan onder presidium van den chef van den generalen staf, een vijftal leden moeten tellen waaronder een kapitein-intendant van de V^de^ Afdeeling van het Departement van oorlog en een kapitein van den generalen staf (VII^de^ Afdeeling van het D. v. O.), die als secretaris in het bijzonder belast wordt met het onderzoeken van alles, wat door de commissie behandeld moet worden en de bevoegdheid moet hebben tot locaal onderzoek. Op die wijze kunnen practisch bruikbare gedragregels en instructies worden ontworpen voor de autoriteiten belast met het technisch-tactisch toezicht op het troepenvervoer.

Eindelijk is het noodig dat aan het Departement van Oorlog een grooter aandeel worde toebedeeld in het toezicht op het nakomen van de gemaakte overeenkomst; verreweg het grootste gedeelte van de met de schepen der Paketvaart-Maatschappij overgevoerd wordende gouvernementspassagiers, goederen en paarden staan onder dat Departement en het zou dus niet meer dan natuurlijk zijn dat dit het grootste aandeel in de contrôle krijgt; de bemoeienis van de militaire administratie behoort echter tot een minimum te worden teruggebracht; in haar plaats moet grootendeels de permanente commissie, hiervoren bedoeld, treden.

Wanneer men bedenkt dat voor het militair vervoer alleen jaarlijks een bedrag van meer dan 1½ millioen gulden wordt uitgegeven, zou er zelfs veel voor te zeggen zijn voor het toezicht op een nuttig gebruik van die gelden een afzonderlijken inspecteur aan te stellen; die uitgaaf zou zeker goed besteed zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het zal, naar wij vertrouwen, uit het vorenstaande voldoende gebleken zijn, dat sedert Januari 1891 door de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij het vervoer te water van militaire passagiers en goederen in Indië geschiedt of behoort te geschieden op zoodanige wijze, dat inderdaad weinig te wenschen overblijft en dat waar nog verbeteringen kunnen worden aangebracht, dit hoofdzakelijk geldt de wijze waarop contrôle wordt uitgeoefend op de nakoming der getroffen overeenkomst, verbeteringen welke geheel in de hand der Indische Regeering, meer speciaal van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië liggen.

Mochten derhalve, evenals weleer in de dagen der Nederlandsch-Indische Stoomvaart-Maatschappij, gegronde klachten over het troepenvervoer zich ook thans nog doen hooren, dan kan als vrij zeker worden aangenomen, dat de schuld daarvan niet bij de Paketvaart-Maatschappij te zoeken is.

Op het troepenvervoer in buitengewone omstandigheden n.l. bij overzeesche militaire expeditiën, 't welk eveneens met de schepen der Paketvaart-Maatschappij plaats heeft, hopen wij later terug te komen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HET TROEPENVERVOER IN DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN ARCHIPEL BIJ OVERZEESCHE MILITAIRE EXPEDITIËN.

In een vorig artikel over het vervoer te water van militaire passagiers en goederen in Nederlandsch-Indië toonden wij aan, welke verbeteringen op dit gebied sedert het in werking treden van de met de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij gesloten overeenkomst waren verkregen en in welke richting naar onze meening nog naar verdere verbeteringen moest worden gestreefd; wij willen thans enkele beschouwingen wijden aan het troepenvervoer bij overzeesche expeditiën, hetwelk volgens het bestaande contract eveneens met de schepen der Paketvaart-Maatschappij zal geschieden.

Men heeft wel eens trachten aan te toonen, dat voor het troepenvervoer in gewone en buitengewone omstandigheden in den Nederlandsch-Indischen archipel eenige gouvernements-transportschepen noodzakelijk waren (De transportschepen voor het Indische leger door Monitor); zulk een betoog heeft echter in hoofdzaak slechts theoretische waarde. Wie de feitelijke toestanden en de werkelijke be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hoeften in dit opzicht kent, zal ongetwijfeld moeten toestemmen, dat voor zulke transportschepen in Indië geen plaats is, te minder daar men langs anderen weg het troepenvervoer in verschillende omstandigheden op zeer bevredigende en veel goedkooper wijze kan regelen en voorbereiden.

Dit springt vooral in het oog, wanneer men rekening houdt met de omstandigheid, dat binnen een paar jaren de spoorweg over de geheele lengte van Java gereed zal zijn en alsdan het troepenvervoer langs de Noordkust van dat eiland, 't welk vroeger van zooveel beteekenis was en nog is, tot een minimum zal worden teruggebracht en alleen nog op de lijn Batavia-Padang-Atjeh van een eenigszins belangrijk troepenvervoer in gewone omstandigheden sprake kan zijn.

Vroeger was men voor het troepenvervoer in buitengewone omstandigheden, d. i. bij overzeesche militaire expeditiën, bijna geheel afhankelijk van de meerdere of mindere welwillendheid van de Nederlandsch-Indische stoomvaartmaatschappij en de lofredenaars op die maatschappij hebben niet nagelaten herhaaldelijk te wijzen op het feit, dat zij nimmer geaarzeld heeft daarvoor haar schepen desgevraagd ter beschikking van het departement van Oorlog te stellen; zij heeft dit echter niet gedaan dan tegen beding van voordeelige voorwaarden en een zeer hoogen huurprijs, die aanvankelijk (1873 en 74) per schip tot *f* 1500 per dag bedroeg, later teruggebracht tot *f* 1200, *f* 1000 en *f* 800, buiten onkosten van het kolenverbruik en andere voordeelen. Wel is waar zijn voor andere schepen in die dagen nog hoogere huurprijzen betaald, maar die hadden soms den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dubbelen inhoud en in allen gevalle is het alleen door de exorbitante huurprijzen der schepen voor troepenvervoer aan de Ned. Ind. stoomvaartmaatschappij jaren lang betaald, dat zij in staat gesteld is geworden aan haar gelukkige aandeelhouders een rente van 12 à 18 pCt. uit te keeren. Het is dan ook volkomen zeker, dat van de talrijke millioenen, die de Atjeh-oorlog verslonden heeft, een goed deel is terechtgekomen bij de meerendeels Engelsche aandeelhouders van de N. I. stoomvaartmaatschappij; alleen in 1873, 74 en 75 kostte het militair vervoer te water in Indië *f* 10,480,855,91.

Aan dien toestand van afhankelijkheid, die de Indische Regeering noodzaakte genoegen te nemen met de eischen, welke een particuliere maatschappij op een gegeven oogenblik goedvond te stellen, is thans gelukkig een einde gemaakt.

Volgens art. 23 van de sedert 1 Januari 1891 in werking getreden overeenkomst met de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij heeft de Regeering ten allen tijde het recht om naar haar keuze een of meer stoomschepen van de maatschappij in huur te nemen tegen betaling per schip, per dag en per registerton van 2.83 M³. netto van *f* 1,25 voor de eerste 200 tonnen, van *f* 1 voor de tweede 200 tonnen, van *f* 0,75 voor de derde 200 tonnen en van *f* 0,50 voor het overige aantal tonnen en is al verder bepaald, dat bij inhuring harer stoomschepen de maatschappij genoegen moet nemen met cherte-partijen, opgemaakt in overeenstemming met de door de beide partijen overeengekomen voorwaarden, waarover nader.

Ten einde de finantieele beteekenis hiervan in het licht

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te stellen zal het voldoende zijn te vermelden, dat in Maart 1875 de *Salak* en de *Sindoro* van de N. I. stoomvaartmaatschappij werden in dienst gesteld als ziekentransportschepen voor den overvoer van zieken op de lijn Atjeh-Padang-Batavia, dat het tweede dier schepen als zoodanig in gebruik bleef tot Februari 1878, terwijl het andere na het vergaan van de *Salak* in December 1876 werd vervangen door de *Graaf van Bijlandt* en dat voor beide schepen een huurprijs werd betaald van *f* 1000 per dag, later, op het gerucht dat die schepen wegens de hooge kosten van hun gebruik buiten dienst zouden gesteld worden, op initiatief van de directie der maatschappij teruggebracht tot *f* 800 per dag. Had men reeds toen de voorwaarden der thans bestaande overeenkomst kunnen toepassen, dan zou onder voordeeliger conditiën als huurprijs van de *Sindoro*, groot 699 registertonnen, slechts *f* 649 per dag betaald geworden en dus voor dat schip alleen ongeveer *f* 260,000 bespaard zijn.

Behalve dus dat men nu elk oogenblik de schepen nemen kan, die men meent noodig te hebben, bestaat de zekerheid dat daarvoor niet meer behoeft betaald te worden dan in billijkheid kan gevorderd worden.

Ook de voorwaarden waaromtrent reeds thans bij eventueelen inhuur van schepen is overeengekomen zijn zoodanig gesteld, dat op behoorlijke wijze in de behoeften van den dienst, zelfs bij belangrijk overzeesch troepenvervoer, kan worden voorzien.

De ingehuurde schepen moeten voltallig bemand zijn, overeenkomstig de voor het vaartuig vastgestelde scheepsrol en gevictualieerd voor den tijd, die door of van wege de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Regeering zal worden opgegeven, terwijl zij, met uitzondering van het logies van den gezagvoerder, de scheepsofficieren en de mindere schepelingen, van de machinekamer, de kombuis en de gewone bergplaatsen voor scheepsbehoeften, steenkolen, drinkwater en victualie voor de opvarenden, geheel tot alle zoodanige diensten, als de Regeering zal noodig achten, ter harer beschikking moeten zijn.

Is een schip op den overeengekomen datum zonder toedoen van de Regeering niet voor vertrek gereed, of niet meer in zeewaardigen toestand, dan verbeurt de maatschappij, zonder nadere in gebreke stelling, een boete van hoogstens *f* 10 per registerton netto inhoud en kan de Regeering een ander schip inhuren; geschiedt dit tegen lager prijs, dan komt het voordeelig verschil ten bate van den Lande.

De scheepssloepen met inventaris en roeiers zijn ter beschikking van de Regeering, terwijl het laden en lossen van personen, vee en materieel geheel door het scheepsvolk moet geschieden; het stuwen en opbergen der van Regeeringswege in te laden of ingeladen goederen geschiedt volgens aanwijzing van de Regeering in overleg met den gezagvoerder; beide partijen kunnen zich hierbij op eigen kosten door werklieden doen bijstaan.

Aan boord der schepen zullen minstens twee goede sleeptrossen aanwezig moeten zijn.

De over te voeren gezonde en zieke passagiers, paarden, vee, enz. zullen worden gevoed overeenkomstig de bepalingen geldende voor het vervoer in gewone omstandigheden, terwijl de Regeering ten allen tijde de bevoegdheid heeft om op de wijze als haar goeddunkt een onderzoek

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in te stellen naar de hoedanigheid en de hoeveelheid der aanwezige levensmiddelen (waaronder drinkwater) en steenkolen. Wanneer uit dat onderzoek blijkt dat hoedanigheid of hoeveelheid of beide onvoldoende zijn, kan de Regeering zonder verdere formaliteiten in een en ander voorzien op kosten en voor risico van de maatschappij, die alsdan een boete verbeurt van hoogstens 25 pCt. van het voor haar rekening ingekochte.

Een goede voeding, verzorging en logies worden al verder gewaarborgd door een boete van *f* 500, welke voor elke naar het oordeel der Regeering gegronde klacht ter zake wordt opgelegd.

Tegenover een en ander staat dat alle betimmeringen en wijzigingen, welke de Regeering bevoegd is aan de in te huren en ingehuurde schepen te doen aanbrengen, door haar worden bekostigd en dat de schepen na afloop van het huurcontract in den oorspronkelijken toestand moeten worden teruggegeven.

De gedurende den huurtijd verstookte steenkolen, alsmede de ankerage-, haven- en loodsgelden, komen voor rekening van den Lande, doch het dokken, schoonmaken en nazien der schepen geschiedt ten laste der maatschappij, die dit minstens eenmaal in het halfjaar moet doen verrichten binnen een door de Regeering te bepalen termijn.

De gezagvoerders der schepen zijn verplicht de bevelen van de daartoe aangewezen of bevoegd verklaarde autoriteiten op te volgen, voor zooveel deze bevelen niet de navigatie betreffen; achten zij eenig bevel onuitvoerbaar, dan wordt dit schriftelijk herhaald en daarop de reden der weigering schriftelijk opgegeven. Omtrent de gegrond-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heid dier weigering beslist de commandant der zeemacht en chef van het departement der marine in N. I.; wordt zij ongegrond verklaard, dan is de maatschappij verplicht tot vergoeding aan den Lande van de kosten, uit die weigering voortspruitende en verbeurt zij bovendien een boete van ten hoogste tien duizend gulden.

Wordt door de Regeering gebruik gemaakt van de bevoegdheid om een of meer stoomschepen naar haar keuze van de maatschappij in huur te nemen, dan zal na overleg met haar door den Gouverneur-Generaal worden bepaald of — en zoo ja welke — der gewone diensten in verhouding tot het getal en de soort der ingehuurde stoomschepen geheel of gedeeltelijk zullen worden ingetrokken.

Alleen wanneer een betrekkelijk groot aantal schepen, b. v. een zestal tegelijk wordt ingehuurd, zal van die bepaling behoeven te worden gebruik gemaakt en dan nog, zooals de geschiedenis geleerd heeft, alleen maar in beperkte mate. In vroeger jaren is het n.l. herhaaldelijk gebeurd dat voor troepentransport naar en van Atjeh een 4 à 6 tal schepen waren ingehuurd en een tweetal ziekentransportschepen zelfs jaren lang, zonder dat de gewone dienst daaronder geleden heeft en dat terwijl de Nederlandsch-Indische Stoomvaartmaatschappij gemiddeld niet meer dan 24 schepen tegelijk in de vaart heeft gehad, terwijl de Paketvaart-Maatschappij thans beschikt over een vloot van 29 schepen, waarvan 13 op Nederlandsche werven zijn gebouwd en 16 van haar voorgangster overgenomen.

Daar nu de Paketvaart-Maatschappij 12 schepen in de vaart heeft met een inhoud van meer dan 700 registerton (de inhoud dier schepen wisselt af tusschen 727 ton [Japara]

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en 960 ton [Atjeh] en een gewone expeditie van 2 bataljons infanterie met bijbehoorende hulpwapens, diensten en trein sterk ongeveer 2700 hoofden met een 5-tal dier schepen kan worden overgevoerd, mag men veilig aannemen, dat zonder groote krachtsinspanning en zonder belangrijke stoornis in den gewonen dienst in de behoeften van zulk een expeditie kan worden voorzien met de beschikbare middelen, onder beding echter, en dit is een zeer voorname factor, dat de zaak goed voorbereid is.

Moet een troepenmacht worden overgebraeht van b.v. 6000 hoofden met bereden troepen en daarbij, zooals zeker het geval zal zijn, voorzien worden in de behoefte aan ziekenschepen, magazijns- of vivresschepen en ziekentransportschepen, dan is een aantal van 5 schepen niet meer voldoende en moet naar andere middelen worden uitgezien.

Nu is het wel niet waarschijnlijk, dat een dergelijk geval zich in de naaste toekomst weer zal voordoen, doch onmogelijk is dat blijkens de geschiedenis volstrekt niet en men dient dus daarmede rekening te houden, wil men niet, evenals bij de 2de Atjehsche expeditie, toen niettegenstaande een voorbereiding van zeven maanden zich onder de 19 voor troepentransport als anderszins ingehuurde schepen 6 Engelsche en 1 Italiaansch schip bevonden, in de noodzakelijkheid komen om wederom schepen onder vreemde vlag varende in te huren, daar dit toch altijd een bewijs van onmacht is, tot allerlei moeilijkheden aanleiding geeft en zelfs tot internationale quaesties kan leiden.

Wanneer een dergelijke eventualiteit zich voordoet, dan zal er zeker voldoende gelegenheid zijn om uit de ten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

allen tijde in den Indischen archipel aanwezige onder Nederlandsche vlag varende zeil- of stoomschepen, al zijn zij dan ook voor troepenvervoer minder geschikt, een drie- of viertal uit te kiezen en in te huren, waarvan men alsdan een nuttig gebruik zal kunnen maken.

Alle middelen dienen echter te worden aangewend om in zulk een belangrijke aangelegenheid zoo min mogelijk van het toeval, de meer of minder welwillende medewerking van belanghebbenden, goede of kwade kansen afhankelijk te zijn; een dier middelen heeft men in de hand door het opnemen van enkele bepalingen in de contracten met de maatschappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd.

Elk van die maatschappijen heeft in haar geregelden veertiendaagschen dienst een tiental groote stoomschepen op Indië in de vaart, waarvan zich steeds minstens een tweetal tegelijk in Indië bevinden; zonder eenig bezwaar voor den gewonen dienst zou men dus op elk gewild oogenblik over een dier schepen kunnen beschikken; daaromtrent dient evenwel zekerheid te bestaan en daarom dient in het met die maatschappijen te sluiten contract een bepaling te worden opgenomen in den geest als de voor de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij geldende, welke gelegenheid geeft om daartoe op vooraf overeengekomen voorwaarden over te gaan.

Op die wijze bestaat de zekerheid, dat men elk oogenblik in den Indischen archipel voor militaire expeditiën over minstens een twaalftal Nederlandsche schepen voor transport van troepen en materieel zal kunnen beschikken en dat de beschamende toestand van weleer, toen $^1/_3$ van de transportvloot bestond uit vreemde schepen, varende on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

der vreemde vlag en de rest bijna geheel uit Engelsche schepen varende onder Nederlandsche vlag, niet meer zal kunnen terugkeeren.

Hoewel daarover met geen woord is gesproken, was het niet een van de geringste gebreken van de laatstelijk door de 2de Kamer afgestemde overeenkomsten door de Regeering met de maatschappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd gesloten, dat de voordeelen voor 's lands dienst uit een militair oogpunt te verkrijgen, zoowel voor Nederland als voor Indië, daarbij geheel uit het oog waren verloren; die overeenkomsten zullen zeker eerlang in eenigszins gewijzigden vorm opnieuw aan de orde komen en men mag verwachten dat, nu de aandacht daarop gevestigd is, ook maatregelen zullen genomen worden om daarin zoowel voor Nederland als voor Indië die militaire voordeelen te bedingen, welke in 's lands belang gevorderd kunnen worden.

Het geldt hier inderdaad een landsbelang van groote consequentie.

Intusschen is een voorbereiding, waarbij men op het gewilde oogenblik van de noodige schepen zeker is, alleen niet voldoende; er dient meer te geschieden.

De geschiedenis van het troepenvervoer bij de 1ste en 2de Atjehsche expeditie mag als voldoende bekend worden aangenomen, zoodat wij meenen te kunnen volstaan met in herinnering te brengen, dat bij de 2de expeditie, niettegenstaande men voor de uitrusting een tijd van ongeveer 7 maanden gehad heeft, alles wat het troepenvervoer betrof niet of op uiterst gebrekkige wijze was voorbereid en geregeld, dat daarbij de schromelijkste wanorde heeft ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heerscht, dat alle schepen op ergerlijke wijze overvuld waren, zoodat van tucht en toezicht aan boord geen sprake was en dat de treurige gevolgen van een en ander zich in verschillende opzichten op zeer bedenkelijke wijze hebben doen gevoelen.

Hoe droevig dat ook zijn moge, het zou toch zijn goede zijde hebben, indien men, door de destijds opgedane ondervinding geleerd, later regelingen gemaakt en maatregelen getroffen had om de toen ondervonden moeielijkheden en bezwaren te voorkomen, maar dat is slechts in zoo geringe mate het geval geweest, dat de toestand in hoofdzaak even onvoldoende gebleven is als die vroeger was; bij elk buitengewoon troepenvervoer over zee na 1874 is de overvulling der schepen minder geweest dan vóór dien tijd, maar de regeling is niet beter geweest en er is verwarring blijven heerschen in niet geringe mate.

Wanneer dan ook onverwachts de noodzakelijkheid tot zulk een buitengewoon troepenvervoer ontstaat, zal men zeker andermaal de nadeelige gevolgen van gebrek aan voorbereiding en onvoldoende regelingen ondervinden; van de ongeveer 250 officieren, die in November 1873 naar Atjeh gingen, is thans niet meer dan $^1/_{10}$ gedeelte in het leger en de ondervinding toen en later opgedaan, ligt grootendeels begraven in de archieven en wel in zoodanigen vorm, dat die voor het tegenwoordige geslacht zoo goed als niet te raadplegen is.

Zeer ten nadeele van de goede zaak ligt het terrein ter voorbereiding van het troepenvervoer in den Indischen archipel in buitengewone omstandigheden nog zoo goed als braak.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Een kleine uitzondering zou men geneigd zijn op dit punt te maken ten opzichte van de artillerie, daar in de batterijschool IIde gedeelte van het voor dat wapen geldende exercitiereglement een les voorkomt, behandelende het vervoer met stoom- of zeilschepen, waarin voorschriften worden gegeven betreffende het in- en ontschepen van paarden en voertuigen, alsmede betreffende de inrichting van stallen en de verzorging van paarden en muildieren aan boord dier schepen; veel meer dan een eervolle vermelding wegens zijn hoogen leeftijd verdient dit voorschrift echter niet, het moge dertig jaar geleden goed en overeenkomstig den bestaanden toestand zijn geweest, thans is dit slechts in geringe mate het geval; zelfs bij den laatsten herdruk (1879) was het voorschrift reeds grootendeels verouderd.

Het is vooral ook op dat terrein van voorbereiding en technisch-tactische uitvoering van het troepenvervoer over zee in buitengewone omstandigheden, dat de in het leven te roepen permanente commissie voor het vervoer te water, waarover reeds in ons vorig artikel werd gehandeld, een ruim en vruchtbaar arbeidsveld zal vinden.

In de eerste en voornaamste plaats zal die commissie zich hebben bezig te houden met het bestudeeren van de inrichting en de capiciteit van alle schepen der Paketvaart-Maatschappij, zoodat te voren kan worden uitgemaakt welk aantal troepen geheel uitgerust van den korpstrein en al wat daarbij behoort voorzien, met elk schip kan worden overgevoerd, welke inrichtingen moeten worden aangebracht en welke voorzieningen overigens moeten worden getroffen; hetzelfde geldt omtrent schepen geschikt voor het vervoer van paarden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voor elk schip moet een uitgewerkt plan op het hoofdbureel van den generalen staf gereed liggen, zoodat men in elk gegeven geval zonder tijdroovend onderzoek onmiddellijk kan bepalen welke schepen men voor een zeker doel noodig heeft; wenschelijk is het zelfs om inrichtingen die op de schepen moeten aangebracht worden, gedeeltelijk in voorraad op te leggen; alles zal dan ordelijk en in korten tijd kunnen geschieden.

Het spreekt overigens van zelf dat de grootste schepen, welke zich het meest tot het vervoer van geheel uitgeruste troepenafdeelingen eigenen, alleen op de hoofdlijnen Atjeh-Batavia en de Noordkust van Java in de vaart mogen zijn, ten einde de gelegenheid te openen om die schepen in den kortst mogelijken tijd op een der hoofdplaatsen van Java beschikbaar te hebben.

Van de in het contract gemaakte bepaling, dat geen stoomschip ter bediening van de paketvaart wordt toegelaten zonder schriftelijke vergunning van den Gouverneur-Generaal, zal moeten worden gebruik gemaakt om bij de geleidelijke vernieuwing der schepen deze meer en meer voor troepentransport geschikt te maken. Bij een vloot van dertig schepen zullen in de twee jaar een drietal schepen vernieuwd moeten worden en men heeft dus de gelegenheid te zorgen om over eenige jaren een vloot te verkrijgen, die zonder aan de eischen van het gewone verkeer te kort te te doen, voor het troepenvervoer, zoowel voor gewone als buitengewone omstandigheden, aan alle billijke eischen voldoet.

Nog om andere redenen dient het vraagstuk van de beste soort van schepen voor de paketvaart aan een nauwgezet onderzoek te worden onderworpen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

In zijn belangrijke brochure over den werkkring van de Nederlandsche marine in 1886 verschenen, toonde reeds de luitenant-kolonel der genie Gijsberti Hodenpijl het groote nut en de noodzakelijkheid aan van het toevertrouwen der paketvaart in Indië aan een Nederlandsche maatschappij en het is misschien voor een deel aan zijn betoog te danken, dat, niettegenstaande de van enkele zijden daartegen gevoerde oppositie, die toestand inderdaad bereikt is.

Maar de schrijver ging verder en rekende zoowel voor oorlogen tegen Inlandsche vijanden als bij die met een buitenlandschen vijand ook op de diensten van de schepen eener Nederlandsche paketvaartmaatschappij, desgevorderd als oorlogsschepen en wel in dien zin, dat hij in het laatstbedoelde geval dacht aan de mogelijkheid van het vermeerderen der scheepsmacht in Indië bij een algemeene mobilisatie met meer dan 25 gewapende, snelvarende éclaireurs en kruisers.

In een algemeene vergadering van de vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, den 13den Januari 1887 gehouden, bestreed de toenmalige kapitein ter zee Arriëns de denkbeelden van den luitenant-kolonel Gijsberti Hodenpijl, bij welke gelegenheid het gebruiken van de schepen eener paketvaartmaatschappij als oorlogsschepen wel niet geheel werd verworpen, maar toch als weinig uitvoerbaar werd voorgesteld.

O. i. geheel ten onrechte.

Al zouden wij niet willen rekenen op alle in zoodanig geval beschikbare schepen der paketvaartmaatschappij en wel voornamelijk, omdat men meer dan waarschijnlijk daarvoor geen voldoend personeel zal hebben, toch gelooven

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wij vast dat bij een goede voorbereiding waartoe thans in alle opzichten de gelegenheid bestaat, in geval van nood een 10-tal schepen der paketvaart als kruisers en éclaireurs zullen kunnen gebruikt worden; inrichting en materieel kunnen daartoe vooruit vastgesteld zijn en gereed liggen.

De meeste dier schepen zijn daartoe meer geschikt dan een goed deel van de vaartuigen der Indische oorlogsmarine, daar zij meer vaart loopen dan deze en wat nu eventueele krachtiger tegenstanders betreft, moge opgemerkt worden, dat ook de zwaarste pantserschepen en de snelste kruisers der Europeesche mogendheden voor eventueele aanslagen op onze Koloniën niet in de Indische wateren komen, daar zij in zulke tijden in de Europeesche zeeën meer noodig zijn dan daar.

Bovendien mag men in oorlogstijd geen middel dat tot verdediging kan dienen ongebruikt laten, vooral niet wanneer het — zooals met het thans bestaande contract met de paketvaartmaatschappij — zoo gemakkelijk te grijpen is.

In Engeland, Frankrijk, Duitschland, Italië en Oostenrijk denkt men daar ook zoo over; in die rijken zijn met de groote stoomvaartmaatschappijen contracten gesloten, die de Regeering de gelegenheid geven van de snelvarende schepen dier maatschappijen gebruik te maken als auxiliaire kruisers, terwijl het materieel voor die schepen gedeeltelijk klaar ligt, de inrichting op papier is uitgemaakt en het personeel aangewezen.

Waarom zouden wij dan zulk een voor de hand liggend middel tot verhooging onzer weerbaarheid moedwillig ongebruikt laten liggen.

Wij hopen dat de Indische Regeering, meer in het bij-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zonder de departementen van Marine en Oorlog, daar anders over denken zullen en zullen trachten al die verbeteringen te verkrijgen, welke met het thans geldende contract, met de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij gesloten, bereikbaar zijn; het verdubbelen der subsidie — van ongeveer *f* 325,000 's jaars werd die bij het nieuwe contract gebracht op ruim *f* 673,000 — maakt dit meer dan ooit noodzakelijk.

Een schoone en vruchtbare arbeid van voorbereiding in de door ons aangegeven richting is voor die departementen weggelegd; hij zal eenige inspanning kosten en van de gewone antecedenten- en retroactasleur afwijken, maar de resultaten kunnen dan ook de moeite loonen en schitterend zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Uitgaven van De Gebroeders Van Cleef:

LA CONQUÊTE DE LA VALLÉE D'ATCHIN

PAR LES HOLLANDAIS.

UNE PAGE D'HISTOIRE COLONIALE CONTEMPORAINE

PAR LE

Major W. L. DE PETIT.

Chef de bataillon de l'armée Hollandaise.

Chevalier de la légion d'honneur.

f 5.50.

SOUVENIR

AAN DE

Groote Manoeuvres op Java

IN AUGUSTUS 1888,

DOOR

J. P. DE VEER,

Majoor der Infanterie.

f 7.—.

DRAGOMIROFF.

VOORBEREIDING DER COMPAGNIE VOOR HET GEVECHT.

UIT HET FRANSCH

EN IN AANSLUITING BIJ DE NEDERLANDSCH-INDISCHE EXERCITIE-REGLEMENTEN EN VOORSCHRIFTEN BEWERKT EN TOEGELICHT

DOOR

E. K. A. DE NEVE,

Kapitein bij den Generalen Staf.

f 1.25.